

FLORIDAI

BAJTÁRSI HÍRADÓ

v.B.TAMÁSKA

XXII. évfolyam, 2. és 3. szám -2004

vitéz Baranchi Tamáska Endre

BUCSUZÁS

Ebben a szóban, hogy bucsuzás, néha valami szomorúság szokott lenni. Bucsuzni lehet rövid időre, vagy hosszabbra is, de lehet bucsuzni örökre is. Lapomnak ezt a példányát én is bucsuzásra használom fel.

Hogyan is született meg ez a kis ujság ?

Jó pár évvel ezelőtt, amikor kijöttem az USA-ba, a világon szétszórva élt még a családnk több tagja, és hasonlóképpen barátaim is. Kikká levelezésben állottam. Legtöbbjük kíváncsi volt hogy az életem, itt távol Hazámtól hogyan is alakult. Ezeket megírni levelekben sok időt

vett volna igénybe, mert mindenki hosszas beszámolót várt.

Igy határoztam el 22 évvel ezelőtt, hogy egy kis lapot fogok szerkeszteni és azt fogom elküldeni a családtagok, a barátok címére, amelynek végére mindig tudok egyéni híreket is írni.

Igy született meg Floridában ez a kis lap, amelyben a környékem eseményekről, s egyéb magyar dolgokról irhatok tudósítást. Hogyan megy itt az élet?

Hogy ne legyen igen unaémas az olvasóimnak, efgy- egy elbeszéléd, beszámolót is be-
letettem. Mig élt Fúry Lajos barátom, Ó mindig küldött nekem anyagot, novellát, elbe-
szélést szintén. Igy az Ó írása még emelte is lapom hívoját.

Mint már erről előzőleg is irtam, a lapot magam szerkesztettem, magam gépel-
tem, sokszorosítottam és postáztam. Segítségem nem volt seha. Talán a lapomban egyesek
találtak is hibát, vagy a külalakjávól nem voltak mindig megelégedve, azt is tudomá-
sul vettem és veszem. Viszont elég sok levelet kaptam, akik csak biztattak, hogy csinál-
jam tovább is lapomat. Bizony nem egy olvasóm írta, hogy amikor lapom megérkezik, a-
zonnal leül olvasni s addig fel sem áll, mig az utolsó betűig azt ki nem olvassa. Volt
egy pár olvasóm, aki annyira megbecsülte lapomat, hogy annak példányait be is köttette.

Mint már előzőleg is jeleztem, ebben az évben elkészitem az utolsó számomat és
ezzak a FLORIDAI BAJTÁRSI HIRADÓ többé nem fog megjelenni.

Lapom eljutott Magyarországra, a Felvidékre (Szlovákia), Kárpátaljára (Ukrajna)
Ausztriába, Németországra, Spanyolországra, Angliába, Délafrikába, Ausztráliába, de még
U, Zeelandba is. Voltak barátok, akik sokszorosították, hogy több helyre is eljusson.

Itt köszönöm meg olvasóimnk mind az erkölcsi, mind az anyagi támogatást is-
(előfizetési díja nem volt.) Ez igen sokban segített abban, hogy lapom 22 évet megér-
jen.

Most hát bucsuzom mindenkitől, családtagoktól, csendőr és honvéd bajtársaimtól
hadifogoly és volt börtönbajtársaimtól, s lapom minden olvasójától, akik érdeemesnek tartot-
ták, hogy olvasótáboromhoz önként csatlakoztak. És ha majd egy egy régi példány a kezükbe
kerül, majd gondoljanak ráme

Rokoni, - Baráti és bajtársi kössöntéssel :

a Szerkesztő

Sarasota, FL. USA. Az Ur 200... esztendőjének,
nóvember hónapjának 20. napján

Handwritten signature: Károlyi Párt

“Egy elkésett búcsú”

Az 1940-es évek elején énekelve vonúltunk Erdély fele:

“Édes Erdély itt vagyunk
Érted élünk és halunk ...”

Egy kis változattal megint csak énekeltük 1944 October elején

Édes Erdély itt voltunk’
Érted éltünk és haltunk ...”

Kb. 1944 okt. elsőfelében, erős ágyútűz kíséretében, a napra már sajnos nem emlékszem pontosan, Márosvásárhely kihaltak látszott. Az ágyúzás zaja főleg keletfelől jött, részben földierőktől részben légierőktől. A városban nem lehetett látni sem civil lakosságot, sem Magyar katonaságot, kivéve néhány csendőrt, meg a német utóvéd katonáit. Az utolsó nap ottlétünkör a németek felhívták figyelmünket, hogy kb. 2 órán belül robbantják a vasútiállomást. Egy maroknyi cső. a 10-dik ker. nyomozó alo.-t képezte egy szds-al és velem fhdgy. rendfokozattal. Nem volt sok időnk a habozásra, irodaanyagunkat 2 falusi szekérre pakolva elindultunk északi irányba Szászrégen felé gyakori ágyútűz és bombázások zajában. Szászrégenbe érve a fejünk felett röpködő ágyúlövések igen gyakoriakká váltak amiket feszült figyelemmel kísértünk kb. egy napi turtozkodásunk után az aloszt. pk.elhagyott bennünket, mondván, hogy Bp-re megy gk-ján. Valamiféle tanácsot is hagyott hátra, hogy ha az ellenség feltör délről, vonuljunk csak felé, ha pedig északról támad, húzódjunk Dél-felé. A harcizaj kezdett egy kissé idegeinkre menni és kiadtam a paruncsot a visszavonulásra. Hamarosan a német gyorsútóvéd és az orosz-roman gyors elővéd között találtuk magunkat. Fejünk felett pedig a lövedékek zaja süvifett hetekig. Lábainkat fűrgén kellett szednünk mert különben orosz fogságba kerültünk volna. Ez a veszedelem hetekig kísért minket. Ebben az állapotban ruházatunk tönkrement, de szerencsére útközben egy elhagyott katonai ruharaktárra bukkantunk és velem együtt a többiek is ruhát váltottak paroli nélkül. Étkezésünk rapszódikus volt, ettünk, ha ételt találtunk elhagyott lakásokban, meg a hegyoldalon le nom szüretelt szőlőt. Az idő ránknézve értékes volt, nehogy az ellenfél gyorsútóvédje fogságába kerüljünk. A hadihelyzetről semmi fogalmunk sem volt. Célunk, csak menteni bőrünket a fejünk felett hetekig süvöltő ágyúlövedékektől. Sajnos ezektől nem voltunk mentesek sokáig, mert kb. Dés alatt Bethlen körül találatot kaptunk. Eredmény: 3 halott, 7 súlyos sebesült cső. különböző rendfokozatokban. A sebesülteket egy hevenyészett mozgó táborig kórházba viltük nagy sietve, néhányunk pedig hevenyészett sirba eltemettük a halottakat. A sebesültekről többet nem is hallottam, legtöbbje súlyosan sérült, szerintem részben meghalltak, részben fogságba kerültek sebesülten. A megmaradt cső:k. közül 3 alhdgy-t, Pál, Pálincás és Sipöcz alhdgy-okat kiadták Romániának ahol felakasztották őket súlyos kínzások után.

folyt.

A többiekéről nincs értesülésem, sem az alo. pk-ról., jómagam pedig 1945-1956-ig ÁVO, és Á.V.H. foglya voltam a legkegyetlenebb kínzások között. 1956 December közepén éjnek idején a havon csúszva 2 orosz tank között értem el az osztrák határt, és Bécsből karácsony napján hagytam el Európát. New Zealand felé, ahol kb. 46 és félévet töltöttem. 2003. Okt. 1-ig

Szeretettel és meghatva gondolok Rátok.

Kedves Bajtársaim.

v. Dienes Gyula cső: fhdgy

Haraszy Károly:
Az ungi Református
Egyházmegye.

Részlet Csicszer
község történe-
téből.

Az iskola történetét csak az 1800-as évektől kezdve ismerjük pontosabban, pedig több jel is mutat arra, hogy már jóval előbb létesített ez az egyház is iskolát, mely kebelében, felügyelete alatt és szolgálatában kb. a XVII. század vége óta mind máig működik. Az ebből a korból fennmaradt iratokban ugyanis már gyakran történik említés az iskoláról, rektor, vagy tanító javadalmazásáról is. A régi javadalmasok nevét azonban a feledés pora borítja, egy kivételével, akinek neve és emléke fennmaradt Zemplén vármegye levéltárának Loc. 12. No. 43. jelzésű iratcsomójában, ahol Csicsery Orosz László lakodalma megzavarásának rettenetes esete (1677) e cím alatt van elpanaszolva és gravámenné téve: „Processus Dnae Elisabethae Cserney, Egregii quondam Ladislai Orosz viduae, contra Egr. Michaellem Bakos Querulosus Ao. 1690. motus.” A szörnyű kalamitás, mint Dongó Gy. Géza elbeszéli, ez volt: „1677-ben *rezes orru* (naso irrutilatus) Bakos Mihály uram Tisza Tokaj mezővárosból. fegyveres kézzel és nem tudni mi okból, de előre eltökélt szándékkal (armatis manibus, nescitur unde motus, animo tamen deliberato) száztíz, avagy több *talpasa* élén rajta ütött Csicseri Orosz Lászlónak Ungvár megyebeli csicseri kuriáján, ahol éppen a lakodalmát ülte nemes és vitézlő Orosz László uram az ő szerelmes arájával nemes és nemzetes Cserney Erzsébettel. A támadók kirabolták a lakomázó uri közöniséget *kézpénzükből, ékszereikből, arany és ezüst mar-*

háikból, drágaköveikből, ruházataikból, férfi és fejjérnépi öltözeiteikből és minden más elmozditható javaikból (admissent, detraxissent, abstulissent... paratam pecuniam, cledonodia, res aureas et argentas, gemmas praeciosas, vestes et munda virilia et muliebria ac alia bona mobilia)”. „Bizony *meztelenre* vetköztették az egész uri társaságot *rezes-orru* Bakos Mihály, meg az ő korhely talpasai, mikor felverték az csicseri lakodalmot és a házi népen kívül kirabolták Mokcsay Ilona, férjezett: Csicsery Ferencné, Végh Zsuzsánnát, férjezett Mokcsay Ferencné, Székely Borbálát, férjezett Budaházy Ferencné,” a „szegény Orosz Erzsókot, kiről köntösét, gyöngyeit és egyebet levontak és elvittek”. . . „ugy hogy jobbára meztelenek maradtanak; mind Orosz Lászlóné asszonyom, mind Leánya ládabeli portékáit, akit házánál kaphattak azt mind elvitték”. „Kirabolták ugyanott és ugyanakkor még Péczely Klára urasszonyt, Csicsery Péterné özvegyet, sőt kirabolták ünneplő köntöséből még a csakugyan szegény falusi *református tanítónét, Selmeczy Zsuzsánnát, férjezett Kapossy Istvánnét is.*”

Az utolsó csicseriek

A templom kegyura, mint az az 1848-as oklevélben is olvashatjuk *Csicseri Orosz Mária, Orosz Pál* özvegye, aki már csak az elavult templom, plebánialak, gazdasági épületek, stb. rendbe hozója volt és aki kivitelezője annak, hogy Gesztely 1848-ban Hernádnémetitől leválva önálló plebánia lett. Az ő jelölése alapján lett Gesztely első plebánosa *Kromcsák János*. A rettegett csicseri Orosz Zsigmond úr testvérének csicseri Orosz Györgynek volt a leánya csicseri Orosz Mária.

Fia: *Csicseri Orosz Lajos* lett utána a kegyúr, így a későbbiekben a patronátusság megjelölése is így hangzott: *Inen ezenores Ludowici Orosz*. Gyermekei: *Elemér, Olga és Zoltán*. A három testvér örökségüket sajnos nagy terhekkkel vették át, ami kihat a templom további alakulására is.

Csicseri Orosz Olga férjhez ment egy Petrovay Gyula nevezetű adótisztthez, a családi vagyontól végkielégítésben részesült, s az idők folyamán élte életét a férje oldalán, családjában. A feljegyzések szerint öt gyermeke született, akik közül két lány és egy fiú /Petrovay Zoltán/ az 1950-es években még éltek.

Csicseri Orosz Elemér és Zoltán rögtön a családi vagyon osztozkodása idején meghasonlottak egymásra, aminek a folyamatos pererskedés és harag lett a következménye. Nem, hogymint testvérek egymást segítették volna, hanem ártani iparkodtak egymásnak. *Elemér*, hogy az adósságból kimenekülhessen gazdagon nősült. Elvált asszonyt vett feleségül, *Táray Idát*. Házasságuk nem volt eleinte boldog. Két fiuk született: *Lajos és Elemér*.

Csicseri Orosz Elemér, mivel a családi birtokon lévő terhek nem csökkentek, hanem inkább egyre nőttek, igénybe kényszerült venni az alapítónő által letett alapítványt, de azonban még a kamatot sem fizette. Emiatt a gesztelyi plebános az évenként elmondott 104 alapítványos szentmiséért járó stipendiumot sem kapta meg. Ez ügyben levélváltások történtek a püspök úr és a plebános között /1900-as évek eleje/. A következmény az lett, hogy a püspök úr megróttta a plebánost, hogy miért nem tett jelentést az ügyről korábban, s most már hiábavalónak tekinti az egész ügyet.

s nem ad engedélyt arra, hogy Csicseri Orosz Elemért az egyház perelje. Ez a tény indítja a másik testvért, Zoltánt arra, hogy ő indítson pert Elemérrel szemben, az ősei által letett alapítvány megmentésére.

Elemérnek, mint kegyúrnak, felesége vagyonával együtt kb. 500 hold birtoka volt, ami nagymértékben meg volt terhelve. Hogy a tehertől megszabaduljon, fiait akarta gazdagon megházasítani és így a bajból kimenekülni.

Az idősebbik fiú, Lajos volt erre a feladatra kiszemelve. Lajosnak, aki egyébként hat gimnáziumot is végzett, sikerült is találni gazdag menyasszonyt. De a kiválasztott ara olyan gazdag volt, hogy ő Lajost magához képest szegénynek találta, de kijelentette, hogy felesége lesz, ha azzal a feltétellel, ha Lajos nevére vásárolnak 1000 holdnyi birtokot, amelynek vételi árát, ő az esküvő napján azonnal kifizeti. A birtok vásárlás sikerült is Nógrád megyében, amelyet 50 ezer koronával le kellett előlegezni. A bank 50. ezer koronát folyósított is, és minden rendben lett volna, de egy szerencsétlen eset mindent meghiusított. Mikor minden sínen volt, a gazdag menyasszony már csak az esküvőre várt, s azután kifizette volna a megvásárolt birtok árát, a vőlegény Lajos kijelenti, hogy ő nem lép frigyre a kiszemelt élete párjával, mert ő beleszeretett egy a gazdaságukban szolgáló cseléd feleségébe. Így Elemér tervének egy csapásra vége lett, s mivel nem tudták a félig megvásárolt birtok árát kifizetni, az előleg is elveszett, s az 50 ezer korona is csak növelte a gesztelyi birtok terheit. Lajos sokáig törvénytelenül élt a szerelmével csak jó pár évvel később keltek egybe hivatalosan is. Nemesbikken vásárolt magának kis tanyát, de halála előtti egy éjjel Gesztelybe hozták kocsiával, de útközben meghalt, s a családi sírboltban van eltemetve.

A másik fiú az apja nevének viselője Elemér, ki korhely iszákos ember. Potoczky család szakácsnőjét szökteti meg, s el is veszi feleségül. Eleinte vasgyári munkás. Felesége halála után minden kis vagyonát ellumpolja, koldulásból él, egészen a haláláig. Az első világháborúban idején hal meg, de semmit nem lehet bővebbet tudni halálával kapcsolatban.

Ilyen körülmények között él a legidősebb kegyúr Csicseri Orosz Elemér, s ráadásul még az öccse által indított pert is elveszti. 1917-et írunk ekkor, az első világháború még egy évig tart, s ha a romlás nem következik be, a háborút követő zűrzavaros években (pénzromlás, stb.) az adósságot játszva ki lehetett volna

kiegyenlíteni. A bírói ítélet alapján a kérdéses tartozást árverés útján lehetett behajtani, s Csicseri Orosz Zoltán ennek behajtását testvérbátyával szemben meg is indította. Mivel azonban a bankok részére a tartozások első helyen lettek betáblázva, a bankok is az árverés megtartását szorgalmazták. Orosz Elemér, hogy az árverés elejét vegye szabadkézből örökágból eladta Potoczy családnak a birtokot. Így ki lettek fizetve a hitelezők, s neki mindössze 20 ezer korona maradt, melynek árából Hernádnémeti és Hernádkak között vásárolt magának 40 magyar hold földet, s a földhöz közel lévő bérelt lakásban húzódott meg. Termékeny, jó fekvésű, igazi kánaán volt az a föld, de tulajdonosa nem tudott megnyugodni. Bántotta az a tudat, hogy csak 40 holdja van. Sátoraljaújhely és Széphalom között talált egy olcsó kopár birtokot, amely 200 holdas. Eladja a 40 hold földet a németi malmosnak 80 ezer koronáért. A 40 ezer korona előleget kifizeti a birtok tulajdonosának, amikor újabb csapás éri. A csehek megszállják Sátoraljaújhelyt és környékét, ezért az üzlet tárgytalan. Vissza akarja adni az előleget a malmosnak, aki azt nem fogadja el, sőt a hátralévő 40 ezer koronát bírói letétbe helyezi. A pert elvesztette. Eközben a pénz értéke annyira elértéktelenedik, hogy még egy kalapot sem tudott vásárolni az árából. Beköltözik Miskolcon lévő házukba /Fazekas u. 3./, itt éldegél, büszke, gőgös továbbra is. Lovagló ostorral kezében, s hosszan kikent bajusszal jár Miskolc utcáin még nyolcvan éves korában is. Amellett vallásos templomba járó öregúr. Amikor ismerősei látják, hogy itt a vég, kocsin Gesztelybe küldik, ahol még egy hétig él. A családi kriptában temették el.

Nem esett még szó Zoltán sorsáról. Nos, mint könnyelmű ember vagyonát elpocsékolja. De hogy anyagi helyzetét megerősítse, feleségül veszi Zochor Idát, a szerencsi óvónőt, ki gyógyíthatatlan beteg. Tállyán éltek –rövid ideig- a nő nyugdíjából. Elemér testvérel 30 évnyi haragtartás után mégis kibékül. Fiatalon hal meg és őt is Gesztelyben temették el. Gyermekeik: Károly, Márta, Anica. /az 1950-es feljegyzések szerint még élnek./

A XXI. Század elején a kegyurak elszórtan élnek az országban, s talán nem is tudják, hogy ősük milyen fontos szerepet játszottak községünk életében.

vitéz Baranchi Tamáska Endre:

HOZZÁFÜZÉSEM EGY BORÁSZATI CIKKHEZ

Egy amerikai ismerősömtől kaptam egy borászati lapot "Wine county International" címmel.

A fedőlapján ez volt a főcím: " HUNGARY -from Bull's blood to Young Bloods" Magyarország- a bikavértől a fiatalvérig)

Engem közelebről a TOKAJ-HEGYALJA cikk érdekelt. 51 sorban intézi el az író ebben a kis könyvben a Tokaj Hegyaljai borokat. Megemlíti Tarcalt, Tokajt és főleg ajánlja a tarcali gróf Degenfeld Castla Hotelt a turistáknak és a borkedvelőknek.

IV. Béla király(1235-1270) uralkodása alatt jöttek Magyarországra olasz szőlőművelő olasz családok és azok mint " királyi vincellérek " Tokajtól északra a Bodrog menrén alapítottak három falut, Olaszliszka, Bodrogolaszi és Petrahót. Tokajtól észak felé egészen Satoraljaujhelyig telepítették a szőlőket. Ezeke között a családok között volt az Orémus család is. Ennek tagjai a Sárospatak és Sátoralajuhely között lévő hegyen telepítették a szőlőket és a hegyet róluk nevezték el. Ez az Orémus hegy még ma is. A Orémus hegy tetején egy kápolnát is építettek anelynek ma már csak romjai vannak meg.

Az Orémus család magyar nemességet is kapott később és Nagy Lajos Királynak a kancellárja (1342-1382) Orémus László volt, majd Orémus Beke pedig a Székelyek Főbirája

Orémus Istvan " ludimagister" Ujhelyben a XV, században és Orémus István szolgabíró 1667ben Ung megyébe. AA család Ugocsa, Ung , Zemplén és Borsod megyében élt és jelenleg Orémus Zoltan Kassán református lelkész.

A magán birtokokat így a szőlőket is a kommunista uralom alatt a tulajdonosoktól elvették és államosították. Így került az Orémus hegyi szőlő a satoraljaujhelyi Szőlészet és Borászati Technikum (Szak középiskola) tulajdonába és ez volt a tangazdaság, ahol a tanulók a gyakorlati dolgokat sajátították el.

S. László Máté Orémus-i birtokán

AZ ORÉMUS hegyi borház- présház.

1953 szabadultam a magyar kommunisták börtönéből, de csak délig lettem szabad, mert rendőri (ÁVH) felügyelet alatt csak nehéz testi munkát kellett, hogy végezzek. Így lettem a sátoraljai helyi WS ölészeti és Borászati "technikum napszámosa s mivel az Orémus hegyi szálló a tangazdasága volt ott kezdtem el dolgozni, mint szálló munkás. Egyébként anyai nagyanyáam ns. Orémus Mária volt, míg apai nagyapám második felesége pedig ns, Orémus Zsuzsánna volt. Tehát őseim szállójában dolgozhattam.

Ezalatt az idő alatt összebarátkoztam Szilágyi Dezsővel, aki szőlészeti és borászati főfelügyelő volt a kommunizmus előtt akkor pedig már tanár volt a Technikumban. Mivel az Orémus hegy keleti lejtőjén volt történelmi nevezetességű présház, ahol 1650-ben Szepesi Laczkó Máté mutatta be az első borászat: Lórantffy Zsuzsánnának I. Rákóczi György erdélyi fejedelem feleségének. A bórház még elég jó állapotban volt, amelynek három szobáját a Tangazdaság raktárként használta. Ezért Szilágyi Dezső bátyámmal úgy határoztunk, hogy a történelmi nevezetességű épületet rendbe hozzátjuk és abban egy borászati muzeumot fogunk majd berendezni. Én még akkor egy akvarell festményt is készítettem a bórházról, ami nagy szerencse volt, mert 1956 után a kommunisták leromnolták a történelmi nevezetességű épületet. Így a Sátoraljai helyi városból már csak ezt tudták beletenni a könyvükbe. Ezt szerencsére Szilágyi Dezső bátyám féltve megőrizte.

A kommunistáknak az 1000 éves magyar történelem nem volt fontos és ahol lehetett a még megmaradt emlékeket is elpusztították igen sok helyen.

nemes Orémus István
dédapám

nemes Irémus Zsuzsánna
nagyanyám

Bizska vagyok arra, hogy az Orémus hegyi szállóban dolgozhattam 1953-1955. Arra szintén, hogy lefestettem a történelmi nevezetességű bórházat, mert csak így maradhatott meg az utókor számára.

1990-es években csináltak otthon ORÉMUS nevű hegyaljai bort, amely kellemes zamatu asztrali bornak számított. Ellenben a palackokra nem az

Orémus család címerét tették rá. Rendszerint ezt a külföldiek úgysem tudták s azt hiszem a mai magyarországi borítók sem tudják, hogy volt egy ilyen nevű familia.

Az amerikai folyóirat még nem említ egy borfajtát így ZÉTA(Orémus) ???

OREMUS

The ancient ancestor of the Family came from Italy in 1252 to Hungary, during the reign of IV. Béla, King of Hungary. The first Orémus planted, as Royal Vine-dresser the famous Tekaj's vineyards on the Tekaj-Hegyalja Mountains in North-East Hungary. - Beside Sáteraljánjely (city) is a Orémus Mountain and the Orémus Pass. On the Orémus Mountain was long time ago a chapel too, now ruined. In the XVI. century was an Orémus the "ludimagister" of the school of Sáteraljánjely. Italian founded villages besides the Tekaj-Hegyalja Mountains; Bedreg-Olaszi, Olaszliszka, Petráhó.

László Orémus

Cancellor in the court of Lajos the Great, King of Hungary and Poland. (1342 - 1382)

Beke Orémus

Supreme Judge of the Székely's in Transylvania (East-Hungary) in the XV. Century

(Donatien ; Fertőszalmás , County Ugocsa, Hungary)

István Orémus de Fertőszalmás

m; Anna Csicsery de eadem (County Ung.)

István Orémus de Fertőszalmás

m; Zsuzsanna de Bagoly (County Ung)

István Orémus de Fertőszalmás

m; Anna de Kerka (County Ung .)

István Orémus de Fertőszalmás

m; Veronika Tóth de Pinkőcz (Gálocs, Ung Co.)

János Tamáska de Baranch (*1856 -1892 Gálocs, Ung Co.)

m; 1./ Terézia de Hegedűs
m; 2./ Zsuzsanna Orémus de Fertőszalmás

Mária Orémus de Fertőszalmás

m; József Hegedűs de Petráhó (*1856, Olaszliszka)

I. Endre Tamáska de Baranch (*1882 - 1956 Gálocs, Ung Co.)

m; 1910, July 29. Alsóvadász, Abauj-Torna Co.
with Mária Hegedűs de Petráhó

Mária Hegedűs de Petráhó (*1892-1954)

m; 1910, July 29. Alsóvadász, Abauj-Torna Co.
with Endre Tamáska de Baranch County

II. Endre Tamáska de Baranch ,LL.B.,M.F.A.

May 30.1913, Nyiregyháza, Szabolcs Co.
Royal Hungarian Mounted Police Captain,
Knight of Hungarian Military Order VITEZ,
Knight of Order of St. John of Jerusalem,
Knight of Order of St. László of Hungary, etc.

Capt. VITEZ B. TAMÁSKA
1114 1/2 Ave.
Baranch 11, Pa. USA

Tamáská Varga Ákos:

Magyarország és Európa¹

Napjainkban eléggé erősnek mutatkozik a közvélemény negatív hozzáállása az Európai Unióhoz, illetve Magyarország európai tagságához. Nos, az a véleményem, hogy az uniót lehet szeretni vagy nem szeretni, egyet nem tehetünk vele, hogy nem veszünk tudomást róla. Legalább ismerjük meg, ez alapvető fontosságú. Utána lehet bírálni.

A másik észrevétel az, hogy honfitársaink egy része nincs megalégedve azzal, hogy magyarnak született. Minduntalan egy másik, nagyobb, és vélhetően jobb kultúrába akarja csomagolni magát. Külhoni hegyeket látogat azért, hogy társaságában mesélhesse, de a Bükköt, Mátrát nem ismeri. Létrehozott vállalkozásainak angol nevet ad, mert úgy gondolja, hogy az előkelőbb. Ruházatán amerikai, német, francia stb. jelvényeket visel, pólóján angol felirat. Magyar még véletlenül sem. Mert az olyan snassz.

Tényleg ennyire szégyelleni kéne magyarságunkat? Nem hiszem. Kis népünk zaklatott történelme folyamán igen sokat tett Európáért és a világért.

*

"*Büszke magyar vagyok én, keleten nőtt törzsöke fámnak...*" - írja Kölcsey Ferenc. És valóban: méltán lehetünk büszkék őseinkre, akik annyi támadás, vérzivatar, politikai csalárdság, gazdasági nehézségek és rossz szövetségek közepette meg tudtak maradni magyarnak.

Pedig az európai népek között igen rossz hírünk volt. Attila (Etele), a hunok fejedelme az V. század közepén pusztító hadjáratokat vezetett a Kárpát-medencébe. A Hun Birodalom vezérével az Uraltól a Rajnáig félelem övezte. A véreskezű hódítót "*Isten ostora*"-ként emlegették. Krónikáink tőle származtatják az Árpád-házi királyokat. Nevezték még *Isten pajzsának* is. Hát az bizonyos, hogy nem volt egy galambepéjű ember, de akár mint hódító, akár mint védelmező az isteni jelzőt kapta Európától. És nem a sátánit.

A honfoglalás után őseink nem tudtak egyik napról a másikra leszokni vándorló életmódjukról. Ezért - és a szomszédok megfélemlítéséért, zsákmányszerzésért is - kalandozó hadjáratokat folyattak délre és nyugatra. A keresztény templomokban a hívők buzgón imádkoztak, kérve a Teremtő segítségét a járványok, betegségek, tűzvészek és árvizek kivédésére. És az imádságba legtöbbször belefoglalták: *... és a magyarok nyilaitól ments meg, Uram minket*". 955-ben I. Ottó² egyesített seregeivel az augsburgi csatában súlyos vereséget mért a magyarokra, ezzel véget vetve a kóborlásoknak. De eddigre ki is halt az a generáció, amelyik még a lóháton való portyázást részesítette előnyben a békés, letelepült életmóddal szemben. Gondoljatok bele, hogy a honfoglalás idején egy 18 éves harcos 955-ben 78 éves volt, már ha megérte.

Géza fejedelem és fia, István tevékenysége döntő fordulatot hozott őseink életében. Elődeink letelepedtek, falvakban éltek. Az ősi pogány vallást lassan-lassan felváltotta a kereszténység. Az ország megyékre³ tagozódott, élükön az ispánokkal. Nyugati mintára nálunk is kiépült a feudalizmus, a hűbériségen alapuló középkori társadalmi rendszer.

A magyarok többször fogtak fegyvert nemcsak hazájuk, de egész Európa védelmére. Gondoljatok a török elleni harcokra.

1848-ba, a "népek tavaszán" minket is elért Európa forradalmi hulláma. Március 15-én követeltük a feudalizmus megszüntetését, majd az áprilisi törvényekben ezt írásba is foglaltuk. Függetlenségünknek a szabadságharc vetett véget. Érdeemes belegondolni, hogy a

¹ Részlet a szerző *Európa fiataloknak* című tankönyvéből.

² I. Ottó: (912-973) 936-tól német király, 962-ben császárrá koronázta magát, megteremtve a Németrómai Birodalmat.

³ megye: a bolgár *mezsgye* 'határjelölő földszáv, határ' jelentésű szóból.

világosi csatamezőn nem az osztrákoknak, hanem a segítségükre siető Paszkievics (Paszkevics)⁴ grófnak tettük le a fegyvert. A magyarokat ezután sem lehetett megtörni. Deák Ferenc, a haza bölcse passzív ellenállást javasolt. Másfél évtized után ugyanő kezdeményezte a kiegyezést. 1867-ben megszületett az Osztrák-Magyar Monarchia.

Az I. világháborút súlyos vereséggel zártuk. A monarchia felbomlott. Még fel sem ocsúdtunk nyomorúságunkból, mikor belerohantunk a második nagy háborúba. Magyarország - a náci Németország szövetségesekeként - ismét a vesztesek között volt, és hamarosan újabb vesztesek közé került. A Szovjetunió felszabadító hadműveletei megtisztították az országot a német megszállóktól. Cserébe szovjet uralom alá kerültünk. Az egypárti⁵ rendszert az USA nem tartotta európainak. Ezek után a fejlett világ szemében kizárólag a nyugat maradt Európa, a maga többpárti, demokratikus rendjével. A keletet ezzel szemben az önkényuralomra épülő, a polgári demokráciát elutasító Ázsiával azonosították.

A hidegháború⁶ időszakában a Szovjetunió megszállva tartotta az általa felszabadított országokat, rájuk erőltetve a szocialista rendszert. Ezzel egy időre kizártuk magunkat Európából. Nem részesülhettünk például a Marshall-segélyből, mert nem fogadhattuk el azt.

George Marshall⁷ amerikai külügyminiszter tervét 1948-ban fogadta el az USA kormánya. A háborúban elszegényedett országok jelentős összeget - 17 milliárd dollárt - kaptak az újjáépítéshez. Az amerikai segítség a nyugat-európai országok kibékülését is előmozdította, ugyanis csak akkor kaphattak pénzt, ha lebontják a vámfalakat. A Marshall-segély feltételeit megvitató párizsi konferenciára hazánk is kapott meghívót. De a magyar kormány úgy döntött, hogy nem küldi el a követét. Magyarország nem vehet részt egy olyan nemzetközi értekezleten, amelytől a Szovjetunió távol maradt.

Az amerikai politika célja az volt, hogy elszigetelje, megakadályozza a szovjet terjeszkedést. Winston Churchill⁸ angol miniszterelnök Fultonban tartott híres beszédében mondta: A Balti-tengertől az Adriáig vasfüggöny⁹ ereszkedett a kontinensre.

A vasfüggöny lebontása 1989-ben kezdődött Magyarországon. Az akkori magyar kormány átengedte Ausztriába a Nyugat-Németországba menekülő keletnémeteket. Az 1989/90-es éveket a rendszerváltás éveinek nevezzük. Felbomlott az egypártrendszer, megszűnt az állami tulajdonon alapuló szocialista rend. A folyamat napjainkban is tart. Kialakult a többpártrendszer, s a piacgazdaság is lassan elkezdett működni.

1991-ben megszűnik a Szovjetunió, utódállamaként létrejön a Független Államok Közössége. Hazánk és a többi volt szocialista ország kezdi megtalálni elveszett helyét. 1990-ben kiléptünk a Varsói Szerződésből¹⁰. Ugyanebben az évben társulási szerződést kötünk az Európa Közösségekkel. A kereskedelmi és politikai megállapodásokat tartalmazó okmányt Európa Megállapodásnak nevezték.

1994. április 1-én Magyarország felvételét kéri az Európai Unióba. 1996-tól az EU nem vet ki vámot a kiszállított magyar termékekre. 1998-ban megindulnak a konkrét tárgyalások a csatlakozás feltételeiről. Összesen harmincegy témakörben kellett egyezségekre jutnunk a 15 jelenlegi tagállammal. A 31 fejezetre bontott EU és magyar jogszabályok tanulmányozását "screening"-nek (átvilágítás) nevezzük. Előfordul, hogy egy-egy feltételt nem tud teljesíteni az ország, akkor átmenetileg mentességet (derogáció) kaphat. Mikor minden fejezetről

⁴ Ivan Fjodorovics Paszkievics (1782-1856) orosz tábornok, 1831-ben a lengyel felkelést leverő csapatok fővezére. 1849-ben a magyar szabadságharc leverésére küldött orosz hds. főparancsnoka.

⁵ párt: a latin *partes* 'rész' jelentésű szóból. Nyilvánvaló, hogy egy egészet legalább kétfelé kell osztani, hogy részekről beszélhessünk.

⁶ hidegháború: Kelet és Nyugat szembenállása a második világháború után 1947 - 1989-ig. Gazdasági, politikai és kulturális háború ez. Hogy nem lett belőle igazi háború, annak valószínűleg az az oka, hogy mindkét nagyhatalom (USA, Szovjetunió) rendelkezett tömegpusztító atomfegyverekkel. Használatát senki sem merte megkockáztatni.

⁷ George Catlet Marshall (1880-1959): amerikai tábornok, politikus, külügy- és hadügyminiszter. 1953-ban Nobel-békedíjat kapott.

⁸ Sir Winston Leonard Spencer Churchill (1874-1965): angol politikus, író. 1940-45-ig, majd 1951-55-ig miniszterelnök.

⁹ vasfüggöny: eredetileg színházi szakkifejezés. Tűzvédelmi szempontból a színpadot a nézőtértől elválasztó felhúzható bádoglemez.

¹⁰ Varsói Szerződés: 1955-ben megkötött katonai szövetség a Szovjetunió, továbbá Albánia, Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország, NDK és Románia között.

lezárultak a tárgyalások, akkor megszületett a csatlakozási szerződés. Ezt az okmányt minden tagállamnak jóvá kellett hagynia, mégpedig egyhangúlag.

2001-től hazánk sem vámolja az EU-ból érkező árukat. Ezzel megvalósult az EU és Magyarország közötti szabadkereskedelem¹¹.

1999. március 12-én hazánk is csatlakozott a NATO-hoz a Cseh Köztársasággal és Lengyelországgal együtt. A három új tagállam nemzeti lobogóit március 16-án vonták fel a NATO brüsszeli központjában.

2001 novemberében Magyarország - vezető tagjelöltként - kedvező, ugyanakkor bírálóktól sem mentes értékelést kapott az Európai Bizottságtól. 2002-ben egyre pontosabbá és szorosabbá válik az EU-bővítés menetrendje. Októberben határoztak Brüsszelben arról, hogy hazánkkal december 31-ig lezárhatók a tárgyalások.

2002. december 17-én a koppenhágai csúcstalálkozón megszületett a döntés. Magyarország - kilenc másik országgal - felvételt nyerhet az Európai Unióba.

Ezt követően valódi áttörés következett be a csatlakozási tárgyalások menetében. Az Európai Bizottság tárgyalási ütemtervét követve a tagjelölt országok egymás után „pipálhatták ki” még a legnehezebb fejezeteket is. A célegyenesbe végül is tíz tagjelölt ország – Ciprus, Cseh Köztársaság, Észtország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Málta, Szlovákia és Szlovénia – futott be, akik 2002 végén, Koppenhágában – éppen tíz évvel azután, hogy a tagállamok ugyanitt meghirdették a felvételi kritériumokat – lezárták a csatlakozási tárgyalásokat. Ugyanezen országok 2003. április 16-án Athénban aláírták a Csatlakozási Szerződéseket, amelyek 2004. május 1-én léptek hatályba.

Magyarország tehát 2004. május 1-től az Európai Unió teljes jogú tagja. Teendők van bőven, sőt egyre több lesz. A szkeptikusok, a féltősek nem fukarkodnak a riogatással. Egyik kedvenc témájuk, hogy az unióban elvész a magyar nemzeti öntudat, felolvad Európa nagy olvasztótégelyében. Nos, ez nem igaz, ellenkezőleg. Sokféle kultúra él majd együtt, integrációban. És a nemzeti sajtóságok csak színezhetik, kiemelhetik a nagy egész fényét. A magyar jellem, a magyar ízek, a hungarikumok, Arany János és Petőfi Sándor nyelve nem semmisülnek meg, de ékszerrei lehetnek Európának. Már ha mi magyarok határon innen és túl nem szégyelljük magyarságunkat.

Befejezésül eszembe jutnak anyai nagybátyám vitéz Baranchi Tamáska Endre - e lap főszerkesztője és kiadója - szavai. A múlt nyáron kérdeztük tőle, mi az oka, hogy évtizedek alatt sem beszél kifogástalanul angolul. Huncut mosoly jelenik meg kortalan arcán és azt mondja: - Minek? Én magyar vagyok. A boltban a pénztáros indián, a portás japán, a sarkí kereskedő meg éppenséggel spanyol. Mind-mind őrzi a saját kultúráját és egy keverék angol nyelven társalgunk. Hozzáteszi még: - Az egyetemi előadásokon pont az a szép, az a hiteles, hogy bár mindenki angolul ad elő, az egyiknek lengyel, a másikkal indonéz vagy magyar akcentusa van.

varga.aakos@axelero.hu

¹¹ szabadkereskedelem: vámtól és mennyiségi korlátozásoktól mentes külkereskedelem.

Füry Lajos : Tűz a faluban (novellájából részlet.)

Meleg este van és a tó felől szomjasan kérik az esőt a békák. Valahol a Tisza felett, mint az ostor cikáznak a villámok, de dörgés még nem hallatszik. A denevérek mélyen csapnak le, majd az út porába. Ez pedig esőt jelez.

Gyertyaszálként égbemeredő jegenyék és liceumbokrok közt üget befelé. Átkapaszkodnak a kis hídon, aztán a vasúti síneken, éppen akkor, amikor a jelzőharang szól és a sorompó csukódik. Az esti tehervonat jön Szeged felől.

Amikor a köves útra érnek, lépésre fogja a lovakat.

2.

Nem a Fehér Hajó vendéglőbe hajt, ahol Banai Sári apja a fogadás, hanem a szemköztibe, a Beszálló csárdába. A bejárat előtt nagy tábla: „Hóha sárga, itt a csárda, hóha sógor itt a jó bor”. A nagy, kocsikerék felvágta, sáros udvaron alig lézeng egy-két kocsi, ilyenkor hétköznapon, bezeg a heti vásárkor helyet alig találni.

A félkezű Golyvás Karcsi bácsi látja el a lovakat.

Bemegy az ivóba, és hangosan köszön, hogy mindenki felfigyeljen, mindenki megtudja, Böngér András érkezett és most Böngér András mulatni fog.

Alig ülnek az asztaloknál.

— Két decit.

Megkapja, máris kiissza és úgy koppantja az asztalhoz, hogy majd eltörik a pohár.

— Két decit.

Megint úgy, mint az előbb.

Hamar híre megy a dolognak. Már odaát a Fehér Hajóban is tudják, hogy Böngér András készül valamire, pedig annak nem lesz jó vége. A kuglizóban alvó cigányok is előbújnak, aztán halkan, szinte osonva közelednek az asztalhoz. Ragyás Miska primás int a vonójával és elkezdik a nagy betyárnótát, amelyik állítólag itt született a Kunságon, még Rózsa Sándor idejében. Böngér András nótája ez.

Már fejében a bor, amikor meglátja a cigányokat.

— Ide az egisz körém. A cimbalmos is.

Odahozzák a cimbalmot is. A banda vár, hogy jelt kapjon, addig nem mer kezdeni.

— Egy lityit. Mög a zenének is, száraz a torkuk, mög kék gyantázni.

Most meglódtotta a vérét a bor. Odaugrik a cigányok elé.

— Hogy is van az a betyár nóta?

Míntha nem tudná.

A primás hátrafordul.

— Hát nem hálljátok á betyárnótát...

A vályogverő malacbanda hegedüli, nem a legszebben, de azért elkezdik a nótát és néha egészen összesztimmelnek. Amikor az első strófát eljátszották, akkor Böngér András int a kezével és mély, zengő hangján elkezdí Rózsa Sándor nótáját:

*Ha bemögyök, ha bemögyök az átokházi csárdába,
Részfokosom bévágom a mestörgerendába,
Aki leginy az vögye ki,
Mer ögy átokházi leginy mögtöheti,
Még a zéjjel zsandárverre from a nevöm ki...*

A terem visszhangzik a nótaszótól és az udvarról beku-
kucsálnak a kíváncsiak, mert talán maga Ruzsa Sándor
mulat.

Ott sorakoznak az üres üvegek egymás mellett az asz-
talon.

Valahonnan előkerül Böhönye Estván meg Kács Sán-
dor, őket is meginvitálja Böngér az asztalához.

Nótáznak, pedig már a vére vadul nyargal. A nóta most
más, az csak játék most, mert megakarja mutatni Banai
Sárának, hogy ő Böngér András nem akárki, őt nem lehet
csak úgy, egy egyszerű üzenettel kiutasítani, hogy majd
legközelebb. Ő akkor jön, amikor akar. És annak a szentesi
huszárkáplárnak is megakarja mutatni, hogy Böngér And-
rás nem ijed meg Dus Páltól, még ha kardja van, se.

Aztán a nóta közepén egyszercsak nagyot rikkant:

— Állj! Az egész banda pakolás, mögyünk át a Fehér
Hajóba, mögnézzük millen a világ ottan.

Böhönye meg Kács próbálják marasztalni, mert tudják,
hogy odabent van a huszár. Hiába. A Tiszát könnyebb
volna visszafelé folytatni, mint Böngér Andrást megakadá-
lyozni.

A cigányok futásra készen, óvatoskodnak be az ajtón.
Elől megy Böngér András és kezében a boros üveg.

3.

A Fehér Hajó világos ivójában néhányan ülnek. Közel a
pulthoz ül Dus Pál huszárkáplár és kadarfröccs előtte. A
cigány is muzsikál és most megrettenve abba hagyja.

Banai Sári rémülten szalad előre, fekete haja, mint a
kígyó omlik a nyakába.

— Az Istenért Andris, ne csinájjon bajt!... Minek is
gyütt e?

— Mér? Hát Böngér András nem gyühet a Fehér Hajó-
ba? Hát itt csak huszároknak mérnek bort? Héj Sára, bort
ide, vöröset az áldóját, az én bandám jáccik. Hogy is van
csak...

A cigány már tudja és kezdi. A nóta közepén vág bele:

*Gyertek ide, zsandártollas leginyök,
Ti szögényök,
Hadd tuggya mög a babám, mög a szögedi kapitány
Kija leginy a csárdában igazán...*

Most már ki is penderül a középre és üveggel a kezében
járja a táncot, nagyokat rikkantva.

A huszár csendesesen ül az asztalnál.

Banai Sárinak mégiscsak tetszik a szép szál ember,
ahogy farkasölő hangján énekel és táncol neki.

Most aztán már a huszárt is előnti a virtus, látva, hogy
Sára ott sürgölődik Böngér Andris körül.

Rácsap kemény kezével az asztalra.

— Bort ide! Hát tik mit hallgattok?

A Fehér Hajó primása ijedten kapja fel a fejét.

A huszár eléjük áll.

— Hát azt a nótát ismeröd-ö?...

A vonók várakozóan állanak az égnek meredve. Dus Pál szentesi huszár káplár megcsavarja bajuszát és a táncoló Böngér András felé fordulva, elkezd a nótát:

Sindölözik a kaszárnya tetejét

Mind evitték a legínyök ölejit

Maratt itthun kettő három nyomorutt

Sej rátok jányok még az ég is béborutt...

Dermedt csend kíséri a huszár nótáját, mert mindenki nagyon jól tudja, hogy ez a legfájósabb pontja Böngér Andrásnak. A sorozáson nem vált be katonának, a szívével lehetett valami, mert a katona orvos visszadobta a nagydarab embert, azt hitték, hogy szégyenében megöli magát. Az kellett csak, hogy valaki felemlegesse, hát ölni tudott.

A közülükből húzódnának el az emberek.

Odakint lezuhant az eső és akkorát csattant az ég, hogy beleremegnek az ablakok. Nem zavarja Böngér Andrást. Elborul a szeme, mint a halálos öklelésre induló bölénybikának.

A huszár hetykén áll az ivó közepén, pedig a hónaljáig sem ér a hatalmas embernek.

Míntha kigyulladt volna az ég, cikkáznak a villámok és egyik dörgés a másikba fullad. A cigányok húzódnak a sarokba. Banai Sári megtorpan a közepén, aztán odarohan a huszárhoz, hogy védje.

— Nem szégyönli magát, idegyün duhajkodni!

Rettenetesen recseg-ropog minden, a villany is kialszik, csak Böngér asztalán lobog a gyertyaláng.

Böngér András a huszár mellett remegő Sárát nézi. Borzós fejébe kusza gondolatok száguldanak. Hát mégiscsak a huszárja mellé szalad, azt félti. Hát a mátkája neki, vagy mi. Azt nem is olyan szép, így ijedtében kialudt szeméből az a csábító tűz és nem is olyan szép már, mint a híre, így két-ségbeesetten, ahogy a huszárját félti.

Bodó Károly taszítja be az ivó ajtaját.

— Hé, embörök, tűz van a faluban. A Nagytemplom utcában bévágott a villám, oszt a Fölvigön íg két sor ház...

Böngér András megbicsaklik, mintha letaglózták volna, majd, hogy össze nem roskad.

Az ablak alatt trombitálva száguld a községi tűzoltó kocsí.

Egyszerre józan lesz. Papírpénzt dob az asztalra.

— Ebbü fussa, amit mulattam. Jóccakát.

Zuhogó eső csap az arcába. A lovak idegesen topognak, alig akarnak megmaradni. Vágtában hajt ki az utcára. Nem kell a két pejt biztatni, bajt éreznek, úgy mennek, mint a sárkány. Az égből pedig sisteregve csapkod a mennykő. Majd belesüketülnek a dörgésbe.

**Tordai csata: emlék a magyar hősöknek
2500 honvéd áldozatnak tisztelegtek Aranyosvidéken
2004. október 18. 12:27**

MNO-összeállítás

A tordai csata 1944. szeptember 13-tól október 8-ig tartott. A nagyváradi 25. gyaloghadosztály megfelelő kiegészítéssel feltartóztatta a szovjet túlerőt. A példátlan haditett után több mint 2500 magyar katona holtteste maradt a harctéren.

A Tordai Honvéd Hagyományőrző Bizottság (THHB) szervezésében a hétvégén a csata színhelyén megemlékezések sorozata zajlott. A kolozsvári Szabadság kiemeli: a tordai csata emlékét az Aranyos menti városban immár sírkert őrzi. A THHB gondoskodott arról, hogy a csata emlékét és a város körül elesett több mint kétezeröttszáz magyar katona áldozatát kopjafás emlékoszlop, márványtáblák, gondozott sírkert őrizzék.

Torda városa egy napra a hatvan évvel ezelőtt befejeződött csata emlékhelyévé vált. A vasárnapi megemlékezésre rengeteg hazai és külföldi meghívott érkezett. Akadtak sokan az elesett katonák leszármazottai közül is, de olyanok is jelen lehettek, akik szemtanúi, sőt részesei voltak a véres eseményeknek – írja a lap.

A tegnapi megemlékezésen és sírkertszentelésen több romániai és magyarországi személyiség vett részt, kegyeletét a kopjafa előtt több mint ötszáz emlékező róttá le. Pataky József, a THHB elnöke köszöntötte elsőnek az egybegyűlteket. Elmondta: igen fontos lehet számunkra a tordai temetőben egymás mellett békében megférő halott katonák példája, akiknek áldozata haza- és nemzetszeretetük ékes bizonyítéka.

Bálint Pataki József, a Határon Túli Magyarok Hivatalának elnöke is részt vett az eseményen. Hangsúlyozta az itt vívott csata fontosságát, de ugyanakkor tragédiáját is. — Hősök voltak ők, de elsősorban áldozatok — emelte ki, akik a bűnös politika, az emberi méltéktelenség és az atrocitás áldozatai tulajdonképpen. Markó Béla RMDSZ-elnök emlékező beszédében arra kereste a választ, hogy ki is valójában egy csata hőse. Elmondta, nincs igazságos háború, indokolt vagy jogos csata, úgy, ahogy igazságos halál sem létezik.

Döbrentei Kornél magyarországi költő az áruokról beszélt, azokról, akik egyre inkább elszaporodván, uraskodva, kicsivé akarnak tenni minket. — Olykor meg kell halni, hogy éljen a haza. Ma élni kell! — mondta.

A ma Amerikában élő, édesapját a tordai csatában elveszítő Fenyves János is emlékezett elesett szerette sírjánál, hangsúlyozva e számára zarándokhelyé vált sírkert létrejöttének fontosságát.

Mint arra régebbi hozzászólásában egy kispalota parlamenti képviselő, Kékkői Zoltán is rámutatott: utólagos kiértékelés szerint ez a csata volt a Magyar Honvédség második világháborús legkiemelkedőbb haditette.

A tordai csata 1944. szeptember 13-tól október 8-ig tartott. Jelentősége, hogy a nagyváradi 25. gyaloghadosztály megfelelő kiegészítéssel feltartóztatta azt a szovjet túlerőt, amelyik a lehallgatott értesülések szerint már szeptember 13-án menetből akarta elfoglalni Tordát és Kolozsvárt. A szovjet páncélos ék már 13-án elérte Torda-délen a felvinci útelágazást, ahol a 25/III-as zászlóalj páncéltörő szakasza három harcocsit kilőtt, majd a legyezőszerűen szétterülő hatalmas páncélos tömegeből a német páncélrombolók segítségével 17-et lőttek ki.

A magyar hadosztály két hídfőállást képezett: Torda-délen és Egerbegynél. A védekezők hősiességére jellemző, hogy a Tordától délre levő hídfőállásban harcoló nagykárolyi 25/III.

gyalogzászlóalj, valamint az 1. gyalogezred ott harcoló egyik századát egy rendfokozattal előléptették a nem hivatásos legénységi állományban. Ez a kitüntetés a magyar hadseregparancsban megjelent, példa nélküliként minősítve mind az első, mind a második világháborúban.

A küzdelem kegyetlenségére jellemző, hogy több mint 2500 magyar hősi halott maradt a csata színterén, nem is beszélve számtalan sebesültről és meggyomorodottról. A csata után tordai nők és férfiak áldozatos, fáradságos munkával gyűjtötték össze a hevenyészett sírokban elföldelt magyar katonákat, sokat azonosítva közülük.

Kiadja a Nemzet Lap és Könyvkiadó Kft. © 2001-2004

A tordai csata leírásánál nemcsak a MAGYAR NEMZET, de a HADAK ÚTJÁN is elfelejtkezett arról írni, hogy a tordai csatában a honvédek mellett a csendőrök is résztvettek. Azért csatoltam ide a Nagyvárad-i Csendőr zászlóaljról szóló írást.

A nagyvárad-i tanzászlóalj a Hadak Útján

A húsz évvel ezelőtt zajlott és szinte percenként változó eseményekről, sajnos nem volt időm és alkalmam feljegyzéseket készíteni, de a Hadak Útján nincs is különösebb jelentősége sem a dátumoknak, sem a rohamosan változó eseményeknek. Így csupán az akkori idők elmosódott, de igen szomorú és fájó emlékei alapján kívánok megemlékezni azokról a derék csendőr bajtársakról, akik fiatal duzzadó erőben, a jövőbe vetett reményekkel és büszke magyar öntudattal, tudomány szomjasan a nagyvárad-i országos Csendőriskola tantermeiben készültek a csendőrpálya továbbfolytatására.

Ez a kiváló tanzászlóalj 5 századból állott. Az 1. századhoz tartozók 35 év körüli, határozott, komoly tekintetű és megjelenésű, a legtöbb már családos, mint a testület pillérei, az őrsparancsnokképző század hallgatói voltak. A 2. század hallgatói a járőrvezetői tanfolyamon készültek a közbiztonsági szolgálat önálló ellátására. 3.—5. század mind kiszolgált katonák, mosolygó, jókedvű fiatal próbacsendőr tizedesekből állott. Én magam az első századhoz tartoztam.

Oktató tisztjeink és segédoktatóink igen nagy felkészültségről tanuskodtak, minden vonatkozásban, de a háborús évek következményeként reánk szakadt nélkülözések, az állandó légiriadók és bombázások, nagyon megnehezítették a helyzetünket. Az idő kereke azonban nem állt meg és már a záróvizsgáról, a tanfolyam befejezéséről suttogtunk. Kivonulásoknál már gyakran került sor közkedvelt nótákra „Galléromra felvarrják a kisgombot”... A próbacsendőröktől pedig szállt felénk a nóta hangja, hogy „Már én többet csendőrkáplár nem leszek”...

Románia váratlan átállása, az ellenségnek hazánkba való hirtelen betérése, áthúzott minden számításunkat, meghiúsított minden tervünket és nem kímélte tanzászlóaljunkat sem. Egy váratlan parancs folytán mind a jv., mind a három prbcső századot a kiképzőtisztekkel és segédoktatókkal együtt a tordai szakadéknál küzdő és Dél-Erdély védelmét ellátó honvéd egységek megerősítésére vetették be. Két hét után Révész őrm., az egyik prbcső század oktatósegédje, mint futár jelent meg Nagyváradon. Kérdéseimre az alábbiakat mondotta el: „Századunk az ellenséggel szemben lévő dombvonulatot tartja megszállva. Minden legkisebb mozgásra tüzelnek ránk, mi viszont lőszer takarékoság szempontjából csak akkor viszonzunk a tüzet, ha nagyon jó cél mutatkozik. Ennek ellenére az ellenség egy lépést sem tud előre mozogni és tehetetlenségükben szócsö-vön kiabálnak át nekünk magyarul, hol szép propaganda szavakkal, hol durva káromkodások és szidalmazások közepette, hogy ne löjünk, mert nagyon meg fogjuk bánni.” — Kérdéseimre elmondta még Révész őrm., hogy már elég sok halottjuk és sebesültjük van. További sok katonaszerencsét kívánva búcsúztam Révész őrm.-től.

Fentiek után a laktanya teljes védelme, valamint a város és annak környékén egyre sűrűbben felbukkanó partizánok felkutatása és megsemmisítése, az öpk. képző századra hárult. Ez a szolgálat fokozódott a légitámadások után keletkezett közveszélyes helyek felderítésével, azok lezárásával, biztosításával és a szükséges intézkedések megtételével.

Emlékezetem szerint szeptember végén a tordai szakadéknál történt, saját arcvonalunk áttörése után az ellenség majdnem feltartóztathatatlannul nyomult elő Nagyvárad irányába, ahogy azt a későbbi idők igazolták, nyilván azon szándékkal, hogy Nagyszalonta irányából előre törő szintén ellenséges ékkel egyesülve vegyék birtokba Nagyváradot. Egyik szép szeptemberi napon kaptuk a váratlan parancsot, hogy az öpk. század hallgatóit levizsgázzottnak minősítik, ami különben október elsejével lett volna esedékes. Mindent csomagoljunk össze — hangzott tovább a parancs — és a ládáinkat lezárva, felcímezve készítsük el, csupán járőr felszerelésünk maradjon kint.

Örömmel varrtuk fel a kitüntető őrsparancsnoki kis gombot.

Majd később közölték velünk, hogy a magasabb vezetés a honvéd és a belügyminisztériummal történt húzamosabb tárgyalások után századunkat is igénybe vette. Nem lehet leírni azokat az arckifejezéseket és azokat a szemcsillogásokat, amit a századunk erre a hírré mutatott. Általában valamennyien örömmel vettük tudomásul a közlést. Én máris rajparancsnokként gondolkodtam és elraktároztam a csendőr tudományomat s kezdtem előkészíteni a katonai tudásomat: felderítés, biztosítás, összeköttetés, fedezés, rejtőzés, álcázás, burkolás, rajtaütés, stb. Másnap reggel korán ébresztő, reggeli és járőrfelszereléssel, tábori sapkával sorakozó az udvaron. Itt 14—15 fős csoportokra osztottak szét bennünket. Minden csoport kapott egy golyószórót és fejenként 2 darab kézigranátot. Természetes a puszkánk és lőszerünk már megvolt. Most minden csoporthoz beosztottak 10—12 rendőrt. Ezek felszerelése: tölténytáska, puska, táborisapka. De ruházatuk ugyanaz a sötétkék egyenruha volt, amelyben az utcán a forgalmat irányították, éppen csak a fényes kard és a fehérkesztyű hiányzott. Egy ilyen módon összekombinált szakaszunk voltam parancsnok helyettese és golyószórós rajparancsnoka. Szakaszparancsnokom egy-két nappal ezelőtt a Ludovikáról kikerült fiatal hdgy, Zoltay Miklós volt, aki most valószínű mosolyogva olvassa írásomat. Szabadföldön jól kipihenve az akkori idők fáradságait, kisfiának mesélget róla.

Miután mindennel elkészültünk, következett az eligazítás és az útba-
indítás. Az eligazítás lényege az volt, hogy mi nem harcolni megyünk, hanem az a feladatunk, hogy az egyenként, vagy csoportokban visszavonuló honvédeket gyűjtsük össze és kísérjük a megadott helyen tartózkodó hadtest parancsnoksághoz. Ezzel indultunk el. Szakaszunknak egy román határmenti kisfaluba kellett minél előbb eljutni és az eligazításban megadott feladaton kívül, a község szélén húzódó magaslaton a polgári lakossággal védőállást kellett kiépíttetni. A községet elég gyorsan és szerencsésen értük el. Itt honvéd határőrséget és egy munkás századot találtunk, de már összecsomagolva, indulásra készen. Mi azonban megkezdtük feladatunk végrehajtását. Megindult a védőállások kiépítése; majd egymásután jöttek a kisebb, nagyobb visszavonuló honvéd csoportok, pár órán belül egy egész zászlóaljra való honvéd gyűlt össze, különböző fegyvernemekből. Voltak tisztek, tiszthelyettesek, tisztések, különböző könnyű és nehéz gyalogsági fegyverek, fogatolt járművek stb. stb. Ahogy gyűltek a visszavonulók, úgy közeledett az egyre erősödő

harcizaj is. Mire az összejött egységeket a megadott helyre kísértük, már nagyon közlőrl éreztük az egymás után robbanó ágyúlővedékek füstjét. De szinte egymást kergették a sebesültszállító gépkocsik is s míg a hadtest parancsnokságnál csak egy pár perc pihenőre megálltunk az egyik épület eresze alatt, mert időközben az eső is megeredt, volt alkalmam látni életemben először, hogyan kapkodták ki az egészségügyi katonák a gépkocsiból a sebesülteket, hogyan rendezték szakszerűen, súlyosabb, vagy könnyebb sebesült, él-e még, vagy már nincs szüksége orvosra stb.

Tagadhatatlan, hogy fenti látvány és az egyre fokozódó harcizaj, a közeledő ellenséges páncélcocsik dörgése nem igen növelte harci kedvetemet. De a parancs és köteleességteljesítés azt diktálta, hogy előre! Így parancsnokommal, a fiatal hdgy-gyal együtt már reánk szakadt sőtét estén zuhogó esőben indultunk vissza előző helyünkre, azon jó reményben, hogy ott maradt egységünket, a határőrséget és a munkás századot ott fogjuk találni. Az erdő szegélyén elhúzódo kocsziúton már vissza nem mehettünk, mert onnan tüzet kaptunk. Így kihúzódtunk a közeli kukorica földekre. Hogy egész éjjel szakadó esőben, hol jártunk, mennyi utat tettünk meg, azt nem tudom, de a kora reggeli órákban odaértünk az elhagyott kistaluhoz. Ott a szélső házak eresze alatt ácsorogva egy honvéd csoportot találtunk, egy alezredes parancsnoksága alatt. A visszahagyott egységünknek, a határőrségnek és a munkás századnak már semmi nyoma nem volt.

De már arra nem volt időnk, hogy az előző napon kiépfített védőállásokat megszálljuk, mert az ellenség valószínűen észre vett bennünket és oldalról hatalmat tüzet zúdított ránk. Így kénytelenek voltunk felvenni a harcot és csak fokozatosan, harcolva szivárogni vissza Nagyvárad irányába. A reptér melletti erdőben, a reptéren és a nagyszalontai út mentén már mindenütt harcok dúltak, így akarva, nem akarva kénytelenek voltunk kemény harcok árán menteni az életünket. Többi csoportjaink az arcvonal különböző részein hasonló nehéz helyzetbe kerültek. Tudom, hogy Nagyvárad főterére befutott 2 szovjet tankot csendőrök semmisítették meg. A város egy részét csendőrök tisztogatták meg a beszivárgó oroszoktól. A Szentjános községbe beszivárgott román századnak a Körös-gázlóján való átkelését és ezzel a Nagyvárad védelmét ellátó egységek hátbatámadását egy pár csendőr és egy pár honvédből álló csoport akadályozta meg, ebben magam is benne voltam. De, mint v. törm., voltam terepkutató, felderítő és összekötő járőrpáncsnok, szolgálatvezető és alantos tiszti beosztásban. Ott voltam vitéz Peterdy alezredes úr, Nagyvárad város védőegység parancsnoka mellett, mint összekötő thts. egészen az utolsó kitörésig, s ezzel az utolsó csendőr egység megsemmisüléséig.

A későbbi harcok folyamán találkoztam néhány tanzászlóaljbeli csendőrbajtárrsal Nagykálló, majd Tiszapolgár környékén. Szombathelyen találkoztam Kulcsár József szds úrral, az öpk. iskola századparancsnokával. Láttam nagyon sok sebesült és hősihalált halt csendőrbajtársat. De, hogy az egész kemény harcos tanzászlóalj tisztjeivel, segédoktatóival és hallgatóival együtt hova tűnt el, azt ma már felkutatni szinte lehetetlen. Tudom, hogy nagy többségük bevonult a halhatatlan hadseregbe. Sokan kerültek hadifogságba és ezek közül talán sokan ma is az ólombányák mélyén várják sorsuk jobbrafordulását. Talán élő vitézek is vannak, akik valahol csöndben meghúzódova élnek a maguk egyszerű életét.

Én az öpk. képző szd-tól szabadföldön élő egy tiszt és 4 v. törm.-ről tudok, de akár élnek, akár halnak, legalább húsz év után hajtsuk meg az elismerés zászlaját és levett kalappal tisztelegjünk a kemény harcos m. kir. nagyváradai Csendőr Tanzászlóalj előtt!

Hozzáfűzés a nagyváradai tanzlj harcaihoz:

A román árulás következtében dél felől hazánkra tört ellenség átkelt a Déli-Kárpátok szorosain és igen rövid idő alatt elérte a magyar határt. Magyar védelem jóformán nem volt, az árulásra senki se számított s csak igen kevés magyar erőt tudtak a rendkívüli túlerővel támadó szovjet csapatok ellen bevetni. A tordai csatában résztvevő csapataink jóformán teljesen megsemmisültek. Így a nagyváradai tanzászlóalj járőrtárs és járőrvezető századai a kezdet kezdetén felmorzsolódtak. A harcok hevesességére jellemző, hogy Garay István százados századparancsnok és Balás Géza főhadnagy, szakaszparancsnok hősi halált haltak. Embereik zöme is elesett.

A súlyos harcokban a hadijelentések kiemelték Forrás Ernő hadnagy nevét, ki szakaszával megsemmisítette a Nagyváradra betört egyik szovjet páncéltörő ágyús úteget és 2 ágyút zsákmányolt sértetlenül és átadta előljáró honvéd parancsnokságának.

Egyik bajtársunk Kelet-Magyarországon élő hozzátartozói 1944. őszén hivatalos levelet kaptak a Magyar Vöröskeresztől, hogy T. B. tőrm, az erdélyi harcokban elesett A szovjet hadsereg magatartására jellemző, hogy az elfoglalt nagyváradai tanzászlóalj ládáit felbontva a szovjet katonák csendőr egyenruhába öltöztek és T. B. tőrm, zubbonyába bevarrt névcédulát egy szovjet halottról vették le a magyar egészségügyi katonának és az ellenséget magyarként temették el. Garay István századost is csendőr egyenruhába öltöztet oroszok lötték le. (A szovjet magatartása a genfi nemzetközi Vöröskereszt egyezmény dicsőségére válik egyébként!)

Az ellenség ellen vitézül és mindhalálig küzdő nagyváradai tanzászlóalj csendőr harcosait követte később az égi útra a zászlóalj parancsnoka is: vitéz Péterffy Jenő ezredes.

Legyen áldott dicső emlékük!

A Hadak Útján Dél-Erdélyben

(Kivonat egy csendőr háborús naplóból)

...A legkeserűbb, hogy a néhány héttel előbb bevetett járőrtársi századainkról, a tordai helyzetről nincsenek értesüléseink. Járt ugyan itt egy hírvivő, ki jelentette, hogy Balázs Géza fhdgy elesett, s a három nagyváradai iskolaszázad megsemmisült, de ezenfelül semmi hivatalos hírünk nincs... Nem tudjuk, mi történt velük s hol vannak. Itt a nyakunkon az ellenség s a többi századainkról semmi hír...

... Ma Nagyvárad előtt húzódik védővonalam. A védelem nélkül maradt jobbszárnyam felől az ellenség szinte hátbatámadott bennünket. A hajnali szürkületben makacsul kitarva minden lehetőt megtettünk, de végül is kénytelenek voltunk Nagyvárad felé visszahúzódni, hacsak nem akartunk öt mindnyájan meghalni, vagy fogságba jutni.

Az egyideig előre-hátra hullámzó nagyváradai harcok során Garay István szds úr alárendeltségébe kerültem, aki viszont vitéz Peterdy honvéd alezredes úr, Nagyvárad védőegységének parancsnoksága alá tartozott.

A Csendőriskola épületének visszavétele után saját szememmel látam azt a barbár pusztítást, amit a szovjet katonák véghezvittek. Jártam a közeli temetőben is, hol számos orosz halott feküdt a sírhalmok közt. Akárhányon csendőr egyenruhadarabok voltak. Az egyik halotton fekete csendőrpantallót is találtam. Az illető haslövést kapott, nadrágja és zubbonya nyitva voltak, két meredt kezével görcsösen fogta véres, átlőtt hasát...

Az iskolaépület egyik feldúlt termében megtaláltuk azt a helyet, ahol a szovjet csapat parancsnoka, ill. annak utódja tartózkodott. Előbbin orosz nyelven írott papirokat találtunk és az egyik ruszinul tudó csendőr le is fordította. Abban valaki jelentette, hogy a parancsnok elesett és ő vette át a parancsnokságot. Panaszkodott, hogy az ellenséges tűz igen erős, sok a veszteségük és sürgős segítséget kér, mert különben nem tudják tartani az elfoglalt helyzetet...

A Csendőriskola visszavétele csak egy epizód volt! Az óriási erővel támadó szovjet erők minden veszteségük ellenére csak jöttek, egyre jöttek és teljesen körülvárták Nagyváradot.

A kitörés előtti napon én vettem át a Csendőriskola védőőrségének parancsnokságát. A helyzet forró volt és a védőőrség ereje csekély. Itt kaptam az utolsó helyzettájékoztatót írásban egy vázlat kíséretében Fery Pál fhdgy aláírásával. Kora hajnalban az ellenség támadása megindult az iskola ellen, a temető környékéről lőttek a leghevesebben bennünket. Mi tartottuk az épületeket s szinte összes tőlténytartalékunkat kilőtöttük. Hamarosan parancs érkezett Garay szds úrtól, hogy a Csendőriskola területét ki kell ürítenünk és Nagyvárad főterére kell visszavonulnunk.

Fájó szívvel néztem mégegyszer körül, majd magamhoz vettem az iskola vasrácsos bejárati kapujának az őrszobában talált kulcsait és azokkal — jól tudva bár, hogy cselekedetem csak jelképes —, bezártam az iskola kapuját s az épületek felé fordulva tisztelegtem.

... (A kulcsok még néhány hónap múlva is birtokomban voltak. Azóta ott rozsdásodnak valahol osztrák földben, ahová a ládáinkat szállító járműveket utolérte egy szovjet páncélos egység és a földbe taposta, alig engedve a kísérő bajtársainknak annyi időt, hogy pusztá életüket megmentseik...)

Prókai Sándor törm motorkerékpárjára kapaszkodva elhagytuk az iskola területét. A fránya muszkák észrevettek bennünket, mert olyan géppuska és aknavető záport zúdítottak ránk, hogy csak az isteni csoda és Prókai törm eszeveszett hajtása hozott ki bennünket élve.

... Nagyvárad feladása után észak felé visszavonulva a Körös folyó gázlójához értünk, ahol egy teljes napig segítettünk a magyar és német járműveket áthozni a vizen. A tolongásban és zűrzavarban nagy segítségemre volt német nyelvtudásom, amivel mindkét felet meg tudtam értetni és nyugtatni a lehető legjobb és legigazságosabb végrehajtásról. Közben két légítámadást is átéltünk s csodaszámba illő, hogy a súlyos károk mellett csak néhány sebesülés történt.

... Ezidőben bárhomonnan felbukkanó szovjet erőkre és váratlan tüzekre jellemző az az epizód, ami vitéz Peterdy alez úrral történt. Az alez úr személyes védelmére egy géppisztolyos csendőr v. törm-t osztottak be, ki állandóan követte az ezredes urat. Az egyik tanyán élelembeszerezés céljából rövid pihenőt tartottak, ahol a szíves tanyaiak azonnal csirkét vágtak és hozzáfogtak az elkészítésükhöz. Pár perccel később a tanya udvarára kilépve meglepetésükre több lovas szovjet katonát pillantottak meg.

A csendőr bizony nem volt rest és géppisztolyából úgy engedte kifelé a golyókat, ahogycsak kifértek a csövön. Az oroszok fejvesztve menekültek, két lovat és egy sebesültet visszahagyva. A félig elkészült paprikácscsirkéből persze nem lett semmi, mert az azonnali harckészültség és az üldözés nem engedte meg azt. Az egyik irányba Zoltay hdgy, a másikba én kutattam át embereimmel a környéket s elűztük a menekülő oroszokat.

Azonban csak látszólag, mert 1 perc múlva tanyánkra és környékére kiadós aknatűz zúdult, ami miatt viszont nekünk kellett sürgősen meglépnünk...

Kétségtelenül, a szovjet elárasztotta Nagyváradtól Berettyóújfalu-Debrecen felé eső terület tekintélyes részét s nem volt magyar-német erő, mely ezt az erőszakos szovjet iramot mgállíthatta volna.

Többször húzódtunk át olyan helységeken, melyben már szovjet erők voltak s vagy mi, vagy német egységek vetették ki őket.

Elismeréssel kell megemlékeznünk a velünk egy keserves sorsban lévő német gyalogos és páncélos egységekről, akiknek segítő közreműködését gyakran jólesően éreztük, mert velünk együtt ők is kemény ököllel és elszánt akarattal ütöttek, vágtak maguk körül és nem egyszer az ő páncélosaiknak köszönhattük, hogy utunkat nagyobb veszteségek nélkül folytathattuk.

Garay szds-sal egy véletlen folytán rövidesen összetalálkoztam. Szakadát tanyát elhagyva Berettyómárton felé szaporáztuk lépteinket, amikor gépkocsiján utolért és felvett. Közös haladásunk során több honvéd és egy nagyobb csendőrcsoportot is elhagytunk. Egy kis helységeen áthaladva, mely lángokban állott, megálltunk és Garay szds parancsokat adott a csendőrerőknek. A harc érezhetően mindenütt körülöttünk dúlt, a ledőt templomtorony még füstölgött a percekkel előbb végrehajtott szovjet légitámadás eredményeképpen.

Erős előérzetem volt, hogy rossz napunk lesz! . . .

A község szélső házában találkoztunk Peterdy alez úrral, akinek Garay szds jelentette a pillanatnyi helyzetet. Az alezredes úr parancsára azonnal visszafordultunk azzal a feladattal, hogy az úton felénk menetelő összes honvéd és csendőr erőket meg kell állítanunk, őket a helyszínen védelmi állás felvételére kell utasítani és az ellenséget előnyomulásukban minden eszközzel fel kell tartóztatni. Itt bukkan fel előttem újból Zoltay Miklós hdgy arca . . .

Ezekben az órákban és ezen a helyen az emberi élet olcsó volt nagyon és kevés! Derék és bátor csendőr sofőrünk úgy hajtott vissza az úton, mintha karikás ostorral verte volna a motorját!

. . . Az út két oldalán nagy sík vidék terült el. Az úttól balra, az úton és még jobbra is a távolban számos gyalogos csapatot láttunk közeledni.

Sajnos, azt nem lehetett megállapítani, hogy magyarok, vagy oroszok. Mi úgy véltük, hogy csak a mieink lehetnek, sőt, mintha még csendőröket is véltem volna látni közöttük! Itt Garay szds parancsot adott Zoltay hdgy nak, hogy szálljon ki, tájékozódjon a helyzetről és a visszavonuló erőket újból vesse harcba. Ekkor láttam utoljára Zoltay hdgy-ot . . .

Mi Garay szds úrral tovább hajtottunk az országúton egészen addig a pontig, ahol csendőröket elöztünk imént. Itt kiszálltunk, a százados úr parancsot adott nekem, hogy az úttól jobbra állítsak meg minden hátrafelé mozgó katonát és csendőrt és az út mentén, mely némi védővonalat jelentett Nagyvárad felé, foglaljak védőállást. Ha ez megtörtént és még tudok, jelentsem a parancs végrehajtását Peterdy alez úrnak.

Ezzel Garay szds úr gyors léptekkel gyalogosan elindult az úttesten a közeledő csendőrcsoport felé. Ekkor láttam utoljára, hősi halála percekben belül bekövetkezett . . .

Én az úttól jobbra eső sík területre futottam és teljes erőmből igyekeztem a gyors visszavonulásban lévő és érhetően a síkságról mielőbb eltűnni akaró honvédeket megállítani és védelemre visszafordítani. Mondhatom, nem kis munkámba és nem egyszer nem egyszerű szavamba került, míg a honvédek és tisztek egy részét meg tudtam állítani és védelembe fordítani.

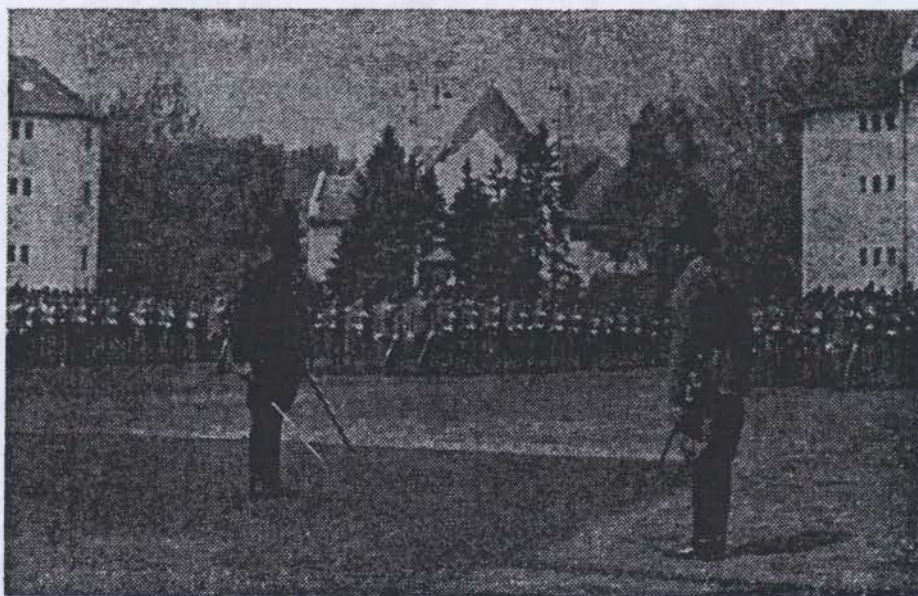
Az igazság és hűség kedvéért meg kell említenem, hogy a honvédek igyekeztek eltűnni a teljesen sík vidékről, hol se rejtőzési, se fedezési lehetőség nem adódott, teljesen ésszerű volt. Azonban nekem előljáróim parancsa szerint kellett cselekednem! Közben a harcizaj orkánná nőtt és erős tűz alá kerültünk.

Azonnal veszteségeink voltak! Az ellenséges tűz minden irányból, széles terjedelemben uralta a mezőt, onnan is, hol saját csendőreink közeledését véltük.

Nagy megdöbbenéssel arra eszméltem, hogy a nagy számban felénk közeledő honvéd és csendőregyenruhás emberek nem magyarok, hanem oroszok!

Az eszeveszett tüzelés zajában figyelmeztettem is a mellettem lévő honvédeket, hogy adják értesülésemet tovább! E megdöbbentő felismerésben az olykor hozzánk is elhallatszó ugatásszerű idegen hangzású kiáltás is megerősített!

Dicsérettel kell megemlékeznem a mellettem lévő honvédekről, a gyalogos és aknavető fiúkról! Nagy bajunkban és az életveszélyben derekasan megállták a helyüket! Tűzükkel, élénk védelmi harcukkal erősen akadályozták az ellenség közeledését.

— „Zászlóalj vigyázz! Zászlóalj puskával tisztlegj! Zászlóalj jobbra nézz!” — harsog Garay István II. százados vezényszava és jelent a zászlóalj parancsnokának: vitéz Péterffy Jenő ezredesnek... (Azóta jóformán mindnyájan a Hadak útját járják... vitéz Péterffy ezds mártírhalált halt, a zászlóalj pedig megsemmisült a kemény erdélyi és az alföldi harcokban).

Egy idő múlva meglepő dologra lettem figyelmes! Garay szds gépkocsiját láttam közeledni eszeveszett sebességgel! Kiugrottam az országútra és leállítottam a robogó kocsit, mely csikorgó fékkel remegve állt meg egy pillanatra. Odakiáltottam a csendőr sofförnek, jelentse Peterdy alez úrnak, hogy a parancsot teljesítettük;... Garay szds úr nem volt a kocsin...

A szovjet nehézgéppuskák nyomjelző lövedékei vágódtak be körülötünk!...

Egy puskát és egy csomó töltényt kaptam egy honvéd főhadnagytól. A Nagyváradon zsákmányolt szovjet géppisztolyom utolsó tölténye is elfogyott...

A szovjet sztalinorgona támadást kezdett a mező ellen!

Az úton német páncélosok közeledtek, visszafordított csövük okádtá a tüzet a támadásban megrekedt ellenségre...

Aztán nem tudom, meddig tartott a harc, de egyszerre beállott az áldott sötétség és az alkony védelmében újból nekiindultunk Berettyóújfalú irányának ...

Garay István százados úr hősi haláláról még aznap értesültem az egyik csendőrtől, ki közvetlen mellette harcolt. A csendőr a következőket jelentette:

— „A százados úr felállt és odakiáltott nekik, hogy ne lőjjenek, mert csendőrök állnak a védővonalban! Abban a pillanatban halálos fejlődést kapott és összeesett! Segíteni nem tudtunk, halott volt!” —

Az illető bajtárs nagyon fájlalta, hogy Garay szds holttestét nem tudták magukkal hozni, de erről az ottani helyzetben szó sem lehetett! Csodával volt határos, hogy ő hogyan tudott élve kijutni ...

A tragikus hír hallatára lelkileg összetörve meneteltünk tovább a reménytelen sötét éjszakában ...

... o . a . zls.

MAGYAR CSENDŐR INDULÓ

Édes hazám, magyar róna,
magyar erdő, magyar vég!
Téged járlok éjjel-nappal,
télen-nyáron nagyon rég.
Népem biztonságát őrzöm
megrendíthetetlenül.
Érted élek, érted halok,
magyar népem egyedül.
Érted élek, érted halok,
híven, becsülettel, vitézül!

Szikulusz.

SZENT KORONÁS GOMBOK

1944 december közepén készült el Kassán finom csendőrségi posztból új hadizubbonyom. Szükség volt rá, mert a régi már eléggé megviselt volt. Hisz már 1941-ben megjárta a szovjet hadszínteret. - Új zubbonyomra nem fénylő arany, hanem tompaszínű bronz Szt. Koronás gombok kerültek. A zubbony jobb oldali zsebében a csapattiszti jelvény; a Szt. Koronát és kettőskeresztet védő kardot tartó kéz, baloldalon pedig a tábori csendőrségi jelvény; az arany napsugerekkel körülvett Szt. Korona került.

Ebben a zubbonyban estem a szovjet hadsereg fogságába 1945 május 13.-án a három nyugati nagyhatalom jóvoltából, felrúgva ezzel is a nemzetközi jogot.

Öt éves fogságom alatt féltve őriztem zubbonyomat, mint elég sok hadifogoly társam. Igen kevés "nyúlgerincű" magyar volt közöttünk, akik a Szt. Koronás gombokat vagy áthúzták vörösposztóval, vagy egyszerűen azokat levégyva, mással cserélték fel. - Mint mondták ezek védekezésül, nem akartak szálka lenni a szovjet kommunista rejtartók szemében. Pedig az igazat megvallva, az oroszok nem sokat törődtek ezzel, hogy milyen gombok is díszlenek elvisszát zubbonyainkon.

Öt év után én is abba a szerencsés helyzetbe kerülhettem, hogy a hazaszállítandók között olvasták fel a nevemet. Sőt Kamenickij kapitánytól, a voronyezsi 3-as tábor parancsnokától ebben a kitüntetésben részesültem, hogy a két tiszti vagomnak én lettem a parancsnoka.

Az orosz vagonok zakatoltak velünk éjjel-nappal hazafelé s egy kis pihenőre a Tartarov nevű lengyel falu mellett a Kárpátok lejtőjén meg is álltak. A szovjet őrk megengedték, hogy rövid kis szusszanásra kiszálljunk. A Prut alattunk folyt zúgva a sziklák között. Vestag hóval volt borítva minden. A túlsó parton látható volt a tartaróvi kis lengyel templom, mely akkor már autószerelő műhelyként szerepelt. Benzineshordókkal, autóelkatrészekkel körülvéve. Benn és kinn elrozsdásodott rossz állapotban lévő tanktorok pihentek. Egy- két szomorú arcu ember ténfergett a kis falu utcáján. Elgondolkoztam azon, hogy milyen más volt itt minden 9 évvel ezelőtt. Akkor lehetett jártam végig ezen a vidéken, a Kárpátcsoport egységei egy futtában majdnem kézig szélesztették a híres szovjet hadsereg itteni részeit.

A mozdony mélyhangú hajtókürtje belebőmbölt a téli síri csendbe. Ez jelezte az indulásts így be kellett szállnunk. A Prut partjáról, a Kárpátok lengyel oldaláról egy kis fénygallyat törtem le a régi hadviselt tábori sapkához tűztem arra a helyre, ahol sokáig a kakastollat lengethettem a szél. - A mozdony gőzt eresztett s nyikorogva indultak meg a szerelvény kocsijai. Hisz igen erős volt itt már az emelkedő. - Lassan elértük a Társarhágót s annak alagútjába ment be a vonatunk. Sötétség borult a vagonok belsejére. - Tudtuk, hogy most lehetünk az ezer éves magyar határon s egy emberként szökkentünk talpra. Vigyázállásba merevedtünk és énekelni kezdtük a "Magyar Himnuszt...-Igy ünnepeltük a magyar földre lépésünket, hisz ki nyolc, - ki öt évi szovjet hadifogság után térhetett hazai földre.

Első nagy megállónk Máramarossziget volt. Akkor az már újra oláh terület volt. Itt rektak át bennünket a szélesnyomtűvű orosz vagonokból a hazai régi, kopott MÁV" 6 ló 40 emberes" kocsikba. 1950 decemebr 1-én érkeztünk meg szülővárosom, Nyíregyháza közelébe. Záhonytól már AVH-s őreink voltak, gépkocsikkal, géppisztolyokkal, fényszórókkal farkaskutyákkal és verebekkel felszerelve. A Sóstógyógyfürdő-i állomáson rektak ki bennünket. Nekem a hely régi emlékeket ébresztett fel, hisz nyolc éven át a gimnáziummal mindig ide jöttünk mezejeliszni. - A régi nagy szálló elé tereltek bennünket az AVH-s kóppok s erős fegyveres kordonnal vettek bennünket körül. - A terrazon nemskára megjelent a "fogadó bizottság". Dér (ezelőtt Deutsch) AVH-s őrnagy, s volt főfős kereskedő s mellette borkabátos "szmuelly fiúk"hoz hasonló sötét alakok álltak. A vagon parancsnokokat hívták előre. Igy kerültem én

is a fogadó bizottság elé. Azonban szoknak majdnem leesett az álla, amikor megjelentem előttük teljes csendőrszázadosi díszben. A köpenyemen ragyogtak a decemberi bégnyadt napfényben az arany Szt. Koronás gombok. A derekszijjamrótyűcsék éppen a pisztolyom s a csizmámról a sarkantyú hiányzott, amelyekről még 1945-ben a dicső szovjet harcosok szabadítottak meg.

Dér(Deutsch) őrnagy szemei szikráztak a düntől, míg én magamban igen örültem.

Innen a budapesti Mosonyi úti ÁVH-s börtönbe kerültünk. Itt a kihallgatások alkalmával elég sokat nézett szembe a Szt. Koronás zubbony s annak viselője a vörös ötágú csillaggal díszített új zubbonyokkal s szoknak hordozóival.

Egy év után következett a kezincbercikai kényszermunkatábor szék munkára. Két évig raktárban pihent a zubbonyom, mert itt már csikos rébruhát viseltünk. 1953. szeptember 18-án került újra az napfényre, amikor szabadultam. Délben már Miskolcon voltam s mikor az autóbusról leszálltam a Tiszai pályaudvaron, igen sokan megnéztek az utasok közül. Velődi Szent Koronás gombokkal ellátott zubbonyban 1953 év végén. De akkor is végig mustráltak, amikor villemossal beutaztam a városba, hogy ott rég látott nagybátyámékat felkeressem. Már sötétedett, amikor elhagyta a vonstunk Sárospatakot. Ott szállt le jó barátom Janka Bendi hadnagy, volt fogolytársam. A félhomályos fapados kocsni sarkában ültem, amikor egy közepkorú személy közeledett hozzám s üdvözölt ezzel a pár szóval: "Isten hozta százados úr! Már régen várjuk!" - Egy Kassán szolgált csendőrtiszthelyettest ismertem fel azonnal a személyében.

Ma reggel már Somodi (Schwartz) ÁVH-s százados előtt voltam s régi egyenruhamban, skinék létszám nem nagyon tetszett ez. Szemei mindjárt megakadtak a Szent Koronás gombokon. - Állást is kaptam hamarosan. Egy pár nap mulva már az egyik állami gazdaságban dolgozhattam, mint mezőgazdasági munkás, ez az napszám. Volt ruhátáremtől még 1945-ben megszabadítottak a szovjet harcosok s így régi hadi zubbonyomban, lovaglónadrágomban s csizmámban kezdtem el munkára járni. Ez elég sokáig tartott, mert más ruhám nem volt, s a fizetésből egynek vételére még gondolni sem lehetett. A párttitkár Stern Samu már több ízben célzást tett, hogy ne viseljem a katonessapkát, majd pedig a Szt. Koronás gombjaimat is emlegette. Ezt otthon elmondtam s Edesnyám féltő anyai szeretettel azt mondta, hogy levégye a zubbonyom gomjeit s várr helyette másfél. Ne hívjem ki magam ellen a párttitkár s egyéb ilyfajta emberek haragját. - En nem akartam megvállalni a Szent Koronás gomjeimtől s így maradt az a megoldás, hogy kéresemre Edesnyám kékkel vésszonnal vonts be azokat. - Később már volt egykét "urasságtól levetett" ruhaderebom s így a régi, sok vihart meglátott zubbonyom egy ládába telelt pihenést. Csepattisztijelvényem, kitüntetés sávjeim hasonlódon a rendfokozatommal együtt rajtekhelyre került. De éretem azonban, hogy egyszer még meglátják a Szt. Koronás gombok a szabad magyar éget. El is jött a vérvevő pillanat. 1956 októberre hozta el ezt, - Elvettem régi zubbonyomat, levágtam a vésszonbcritést gomjaimról s így mentem el jelentkezni a Nemzetőrséghez ezzel a mondattal: "Nem parancsnoknak jöttem, hanem csak egyszerű harcosnak."

A szomorúan végződött szabadságharc után Isten segítségével szabadföldre jutottam. Szerencsés vagyok, hogy olyan templomokba járhatok, ahol a főhelyen a Szt. Koronást fedett címeres piros-fehér-zöld zászlók állnak és büszke vagyok arra, hogy olyan egyesületeknek, szervezeteknek lehetek tagja, ahol a tagok a Szt. Koronát viselhetik jelvényeikben s gomlyukjaikban.

Sajnálattal, de egyúttal megvetéssel nézek azokra, akik az ezer éves Szent Koronást segítettek kiszolgáltatni a magyar kommunista bábkormánynak, vagy abban közreműködtek. Elsősorban is az USA elnökére értem ezt.

vitéz Pajtás Ernő koronás ezredes és Patton USA generális megfordul a sírjában, hogy a kommunisták eddigi megmentett és védelembe helyezett Szt.

Koronát most avatetlen kezek odaadták a vértől tapadó kezű kommunistáknak. De hiszem, hogy "az Isten melmai lassan, de biztosan örölnék!".

Mint ahogy a Szt. Koronás gonjaim meglátták újra a szabad magyar eget, a Szent Korona is méltó helyen fog ragyogni újra, amelyhez a Magyarok Istene főg segítséget nyújtani.

Pittsburgh, 1978, január 6.-én.

vitéz Berenchi Tamáska Endre

memes Domokos Sándor m.kir. csendőrfőhadnagy -szobrászművész alkotása.

felavatva 1981 évi Csendőrnapon Toronto Kanadában a Csendőrség
100 éves születésnapján.

A 8. oldalon említett amerikai borászati lap cím oldala itt lemm.

WINE COUNTRY

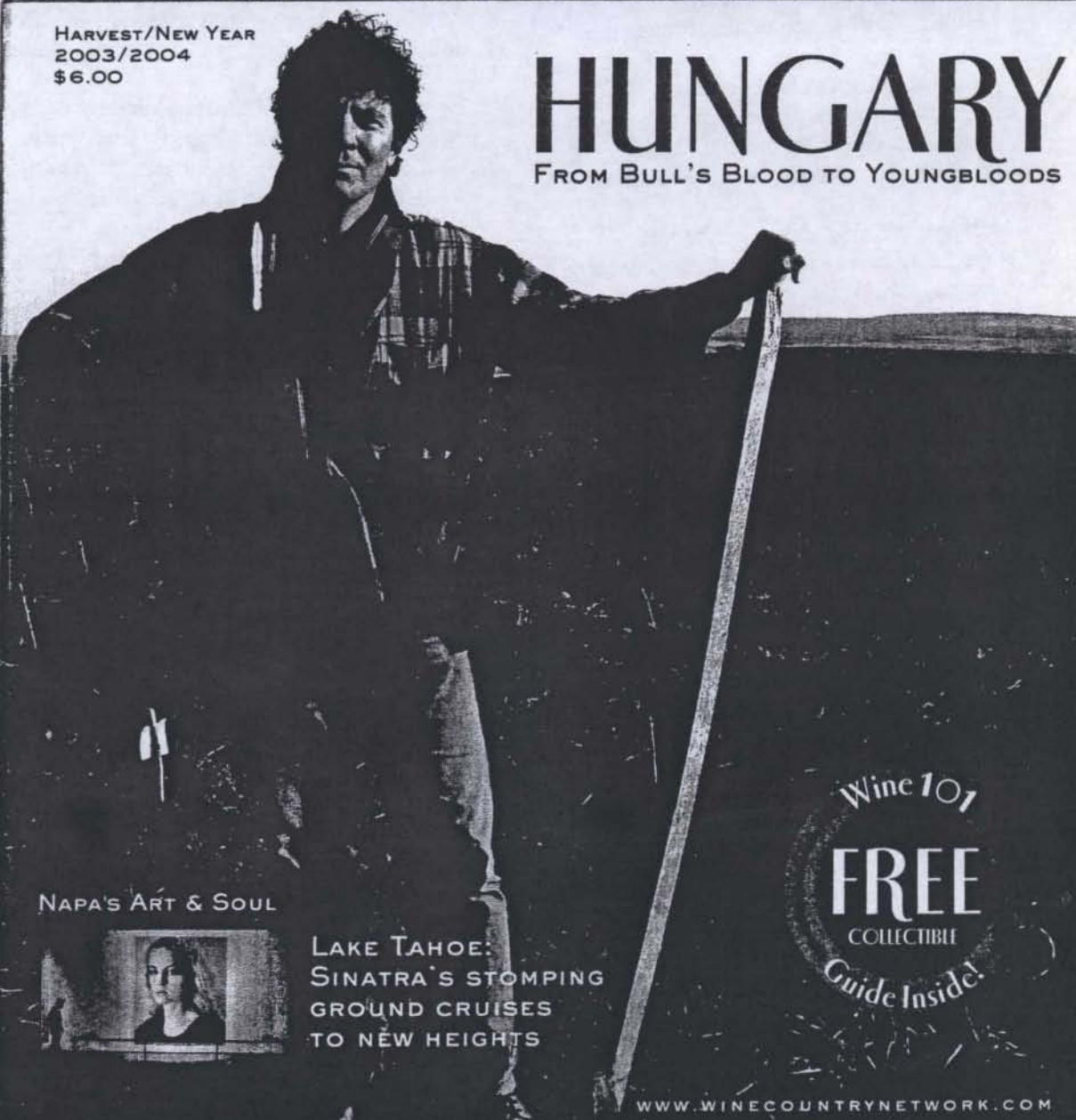
I N T E R N A T I O N A L

YOUR ATTITUDE-FREE PASSPORT TO GREAT WINE & DELICIOUS FOOD™

HARVEST/NEW YEAR
2003/2004
\$6.00

HUNGARY

FROM BULL'S BLOOD TO YOUNGBLOODS

NAPA'S ART & SOUL

LAKE TAHOE:
SINATRA'S STOMPING
GROUND CRUISES
TO NEW HEIGHTS

Wine 101
FREE
COLLECTIBLE
Guide Inside!

Ezt a verset régi vadászcimborémtól. Serényi Mikitől kaptam-

A VACSORA

Gyerekkoromban szokásos volt
Puskával vállamon a határba kimenni
És egy vadat vagy szárnyast
A célkakasra helyezni.

Villámsebesen ugrott a nyúl
Felriadt a fogoly vagy a fűrj,
Repülj fel te fácán,
De ne a fátetőre ülj!

A vadásztörvény azt mondta hogy
Szárnyast csak röptében szabad löni,
A fácánra nem lesben állva
Hamis, vagy gyilkos terveket szöni.

Kétségtelen vadász becsülettel
A fácán életére való tekintettel
A lehetőséget neki megadni kell
Hogy életét mentve szárnyakon repüljön el.

Hát igen tudjuk, a törvény az törvény,
De korgott a gyomrom, forgott mint egy örvény.
A fácán nagyokat krárogva fel is szállt a fára,
Ott ült szép vastagon, úgy várt a puskámra.

Csendesen, ó jaj de csendesen,
Bepirselni, hogy egy kis ág se reccsenjen,
Puskacsővel választani a sűrű bokrot szét,
Az esthajnal fényében meglátni a vöröses célt.

Lassan, de lassan a fegyvert vállhoz emelni,
A fácánkakast a célkakással össze egyeztetni.
Ott ül most a fácán rajt a puskacsővön,
A ravaszt lassan húzva, szépen hasbalövöm.

Egy huppanás, sok ág reccsenés
A fácán és közöttem alig három lépés...
Nyúllok feléje, éhes gyomrom, szívem is epedez,
Viszem a konyhára, jaj de jó vacsora lesz ez.

De mögöttem egyszerre csak szétválík a gaz,
Meggzólal egy mély hang: A törvény nevében, ki az?
A törvény, a törvény, micsoda csapás!
Eláll a szívem is, kerülget az ájulás.

Az arcomról majd lesül a vérvörös bőr,
A hangját megismerem, Horváth, a vadőr!
Csodálkozva néz rám, hangja is eltorzul,
Csendesebben mondja, „Hát magik az Gróf Úr?

Atya Úristen, holva sülyedhetnek?
Van még remény hogy megmenekülhetnek?
Mi lesz most itt, élet-e vagy halál?
Amikor Horváth bácsi ilyen borzalmas bűnben talál?

Horváth bácsi mostan kihúzza magát,
Szigorúan hozza komoly határozatát...
„Isten adta szép madárnak azt a szárnyát,
Hogy azzal védje ki az orvvadász puskáját

Az orvvadász meg kell hogy bűnhődje
A bűnösen lőtt szép madár halálát.
Isten törvényét a vadász megszegte,
Ezt a madarat most el kell hogy temesse.”

Így tehát akárhogy is szerettem volna,
Ebből az élményből nem lett nagy vacsora.
Bezzeg máma már nem pirseliünk fácánra,
Se vad, se szárnyas nem kerül asztalra.

Autóval rohanunk, de nem vadászatra
Csak jóbarátokhoz egy kis disznótorra
A gyomrom most is korog, de mire vágyódva?
Nem fácánra, csak arra az igazi, valódi hurka-kolbászra!

Jó étvágyat!

© László Széchényi 2004 május 10

Lengyel Feri 97 éves születésnapjára,
Sarasota, Florida

DÍSZOKLEVÉL

A SZENT LÁSZLÓ TÁRSASÁG (1861) ÉS REND
ÉRDEKÉBEN VÉGZETT HUZAMOS, FÁRADHATATLAN,
ÖNZETLEN ÉS ÉRTEKES MUNKÁJÁNAK
ELISMERÉSEKÉNT

VITÉZ NEMES BARANCHI TAMÁSKA ENDRE TB. TSZL
URNAK

A SZENT LÁSZLÓ ÉRDEMÉREM *OKMÁNY*.....
FOKOZATÁT ADOMÁNYOZOM

ENNEK IGAZOLÁSÁRA EZEN OKMÁNYT *02/04*
IKTATÓSZÁMMAL KIADOM
TOVÁBBI MUNKÁSSÁGÁT A MINDENHAT
SZENT LÁSZLÓ LOVAGKIRÁLYUNK KISÉRIE

KELT. PENNYANT HILLS, *júníus 27-én*

[Signature]
FŐKARTEL

[Signature]
FŐSZÉK

2004
SZENT LÁSZLÓ SEGÍTSI

NÉMETH 1969. N.Y.

SARASOTAI MAGYAR KERESZTYÉN EGYZHÁZ

MAGYAR CHRISTIAN CHURCH OF SARASOTA

vitész Baranchi Tamáska Endre ennek az egyháznak volt 10. évig gon-
noka, mely tisztségéről 2004. év elején lemondott és az újonnan megválasz-
tandó presbitériumban nem vállalt szerepet.

A. 2004. november 7-én tartott Istentisztelet után, a presbitérium, ülé-
sén az egyháznál végzett munkája alapján "tiszteletbeli örökös" göndnoki cím-
mel tüntették ki.

-2004. dec. 5-én megtartott Istentiszteleten Nt. Osváth Csaba refó lelkész
szolgált, mert Nt. Bodor Péter ref. esperes, lelkészünk fontos ügyben el kellett,
hogy utazzon.

2004. dec. 24.-én 3 órai kezdettel lesz a Karácsonyi Istentisztelet Jrvacoraival.

.... 0000

A Kossuth Klub Címere. Brossúránk fedőlapján, levélpapírunk fejlécén, valamint a
Hírmondó címlapjának bal felső sarkában látható címert tagtársunk és volt igazgatónk
vitész Baranchi Tamáska Endre tervezte. A koronás magyar címer körül a pajzs három
mezejében bagoly, lant és könyv látható, a tudomány, a zene és az irodalom jelképeként
és a klub műsorainak szimbólumaként. A címer fölött lobogó fáklyaláng az első sarasotai
magyar klub körlevelét idézi, amit *Fáklya* néven az 1970-es években néhai Pádár
Ferenc alapító elnök szerkesztett.

A KOSSUTH Klub 2004. dec. 9.-én délután 4.30 kezdettel vetített képes előadást
tartott. a film címe "HONFOGLALÁS."

.....

A venicei MAGYAR HÁZ-ban aug. 17-én tartották meg a Szent István napi ünnepséget. Elő-
lőtte magyar katolikus mise volt, amit Ft. Vargyas Émil atya tartott. Majd utána ped-
dig egy Szent István napi előadás volt. Az előadást betanította Zabava Ferenc és fe-
lőssége Mária. Mindketten a Szent László Rend tagjai.

A színpadot Zabava Ferenc készítette, a korhí ruhákat pedig Zabava Ferencné, Mária
készítette.

1000 → 2000

1000 → 2000

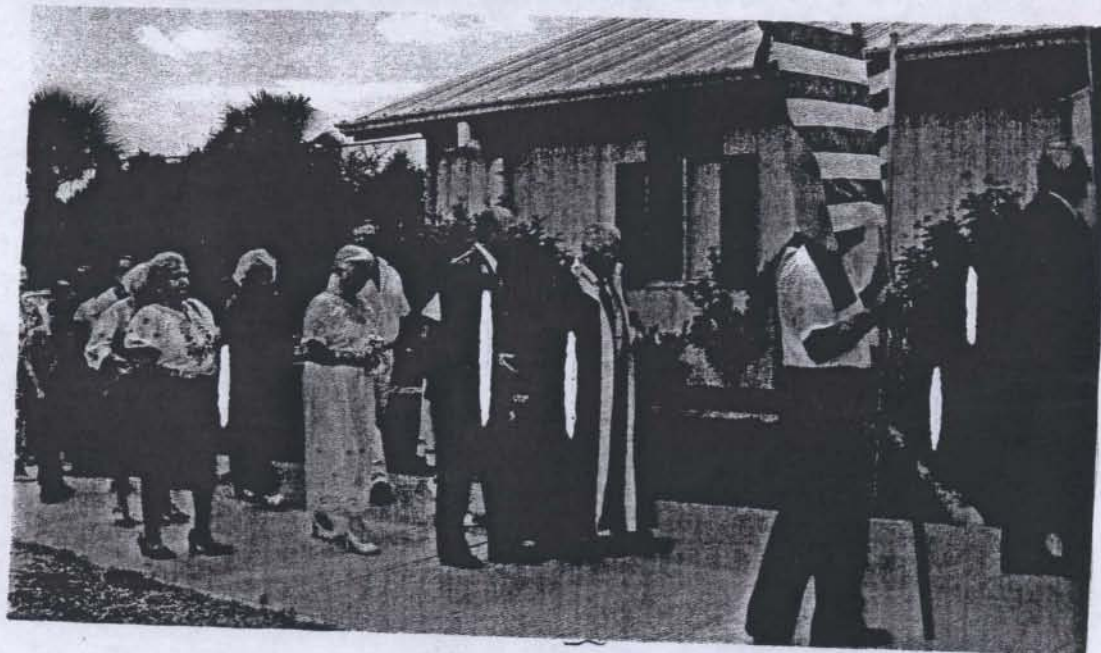
F.V.B. TAMÁSKA-1049

1000, HOL VAGY MAGYAROK TÜNDÖKLŐ SILLAGA

A mise után körmenet volt, amilyen a zászlóvivők és a magyar ruhás asszonyok után a jelenlévők vettek részt. A után pedig diszebed.

.....
 Zabava Mária ött eis zes miseruhát varrt, amit Ft. Vargyas E,mil styának ajándékozott.

A Zabava házaspár kiváló kultur munkája, amit már évek óta végez a venicei Magyar Háznál. minden dicséretet megérdemel.

Képek a körmenetről

MAGYAR KIRÁLYI CSENDŐRSÉG BAJTÁRSI KÖZÖSSÉGE

BAJTÁRSI LEVÉL

56 évfolyam

2 szám

*"...Megcselekedték amit
megkövetelt a Haza!"*

MINDHALÁLG !

**WORLD FEDERATION
OF
ROYAL HUNGARIAN GENDARMERIE**

vitész Viczián Béla a MKCsBK központi vezetője elkészítette a BAJTÁRSI LEVÉL leg-
újabb számát 22 oldalon. Nagyon értékes cikkek vannak benne.

Ugyancsak közli, hogy a 124. CSENDŐRNAP-ot 2005. február 11. 12.-én a venicei
MAGYAR HÁZBAN fogjuk megtartani az évi Rendvédelmi Konferenciával együtt. 12-én este
ugyanícsak a Magyar Házban lesz diszvacscora, majd utána pedig zene és tánc.

A részletes programmon már , mint írta dolgozik.

... 000 ...

Házasság kötés :

vitész Kápolmoky Tibor bajtársunk megházascodott. (2004) Részlete-
sebb információt eddig még nem adott.).

Szívből gratulálunk neki

....X ...

„Boldog az, akit te kiválasztasz
és magadhoz fogadsz, hogy
lakozzék a te tornácaidban”
Zsolt. 65:5/a

Isten akaratát elfogadva tudatjuk, hogy

újtordai **SÍPOS ZOLTÁN**

ny. lelkipásztor, a Sárospataki Kollégium volt énektanára, tartalékos főhadnagy

2004. szeptember 13-án 89 éves korában meghalt. Hamvait 2004. szeptember 28-án 14 órakor helyezzük el felesége hamvai mellé az érdi temetőben.
Érd, 2004. szeptember 18.

A gyászoló család

Sipos György
2030 Érd Ürmös u. 41.

Zoltán unokatestvérem volt az anyai ágon. Mint m.kir. táborigaznagy (ref.)
1944-45-ben hadíbeosztásban volt a szovjet fronton. Aháboru végén hadifogságba esett
és 3 évet töltött a Szovjetunió táborában.

+++

S Ö R É N Y I - S A N D E R I S T V Á N

m.kir. csendőrszázados

okleveles gazda

Az Örkényi Lovagló és Hajtó Iskola és a Csendőrtiszti Tanfolyamok lovagló tanára, 2004 november havában 98 éves korában nemes lelkét visszaadta "eremtyűjének Aiken, South Carolina, U S A .

B é k e p o r a i r a !

Pista találkozunk majd az Égi Ű tégben !

1932-ben a Nyíregyházi 6-os "Gábor Áron " Tüzér Csapat 1/1 ütegénél egy darabig együtt szolgáltunk. Pista tüzérfőhadnagy volt én pedig hadapród tüzemester.

...X ...

" 6 - os tüzér csak annak élj,
Hogy nagy legyen a te Hazád ! . "

(Ez volt az osztály jelmondata .)

RITKA IRODALMI ESEMÉNY

Ritka, ha nem példátlan esemény, hogy ugyanazon írótól egyszerre három különféle könyv jelenjék meg. Ilyen történt 2004 októberében, amikor Sisa István, The Spirit of Hungary szerzője e könyv 12. utánnomásával párhuzamosan újból kinyomatta annak kiegészítésére még 1987-ben kiadott America's Amazing Hungarians című, azóta régen kifogyott kézikönyvét.

Legújabban, életművének mintegy koronázásaként megjelent az ÖRTÁLLÁS NYUGATON c. 360 oldalas, számos képpel gazdagított albuma. Ennek első harmada a szerző emlékiratait tartalmazza, míg kétharmada az emigráció 70 vezető személyiségének életműködését mutatja be, részben az illetők saját tollából, tőlük vett idézetekkel gazdagítva.

Az új művet ugyanaz a VISTA BOOKS jegyzi kiadóként, amely 1990 óta The Spirit of Hungary-t is kiadja amellelt, hogy időközben 1993-ban megjelentette John F. Montgomery HUNGARY – The Unwilling Satellite c. híres könyve újrainomását is.

A könyv készülését egy többszínű rölap még 2002-ben jelezte az emigráció „Nagy öregjének”, Dr. Papp Gábor tollából eredően, aki lelkes szavakkal bátorította a szerzőt műve megírására.

Mindebből immár valóság lett. A nyomdából ez év októberében kikerült mű hátsó fedőlapján a szerző önmagát az emigráció „utolsó mohikánjai” közé sorolja, aki e hosszú korszak politikai és irodalmi főszereplőinek legtöbbjét személyesen ismerte az emigráció ős- és hőskorától napjainkig.

Dr. Ottó Habsburg, Dr. Eckhardt Tibor, gróf Teleki Béla, Bodnár Gábor, Msgr. Henkey Károly, Ft. Hites Kristóf, Dr. Szathmáry Lajos, Tollas Tibor, Vörösvári István, gróf Wass Albert, Zákó András tbk, Zolcsák István csak kiragadott példák az illusztris neveket tartalmazó névsorból...

Záradéku az író bejelenti, hogy e mű megjelenése után leteszi a tollat – egy életre maradandóan. Könyvei beszerzése és elolvasása révén honorálhatjuk egy életen át kifejtett munkásságát, amelyet „magyarságmentés mindenekelőtt” szellemében folytatott.

A könyvek ára postázással együtt:

The Spirit of Hungary \$ 40.00 — America's Amazing Hungarians \$ 8.00

Örtállás Nyugaton \$ 32.00

A három könyv együttes ára tehát \$ 80.00

A könyvek árai US dollárban értendők

Vitéz nemes BARANCHI TAMÁSKA ENDRE de genere Szalók

V. m. kir. csendőrszázados, – 1994-ben rehabilitálva és előléptetve honvéd tüzérezredessé (Hm.9./360/1994. sz.) – festő- és szobrászművész, heraldikus és genealógus. – 1913 május 30.-án Nyíregyházán, Magyarországon született.

Iskolai végzettsége: a Debreceni Tisza István Tudományegyetem jogi fakultásán végbizonysítványt szerzett, Ludovika Akadémia Csendőrtiszti tanfolyam, Magyarországon 3 évi magán – az USA-ban 3 évi ösztöndíjjal művészeti tanulmányokat folytatott.

1941-ben Magyarországon m. kir. csendőrszázados, szárnyparancsnok, 1941, és 1944-45-ben hadi beosztásban, hadművelési területen.

1945-1950 hadifogoly a Szovjetunióban (Szibéria).

1950-1955 a magyar kommunisták börtönében, kényszermunkatáborban, AVH felügyelet alatt.

1955-1956-ban az egri Gárdonyi Géza színháznál díszlettervező és festő. 1956 októberében jelentkezett a Nemzetőrséghez.

1957. január 30.-án érkezett az USA-ba. Mint festő és szobrászművész, s mint heraldikus és geológus, keverte kenyerét. Több, mint 350 bronz portréja hirdeti nevét az USA-ban. – Több kiállításon vett részt és számos díjat nyert. Az emigrációban több magyar szervezet és egyesület munkájában vett részt, mint vezetőségi tag. Írói munkásságot is fejt ki; újságokban cikkeket, elbeszéléseket, novellákat és tudományos szakmunkákat is ír, előadásokat tart.

1966 óta az Árpád Akadémia rendes tagja, az ezüst, bronz Árpád-érmek és az Árpád Rend nagy díszjelményének tulajdonosa.

Az MHBK és az MKCsBK tagja. Ez utóbbinak (központi) vezetője 1974-1983-ig; a Csendőr Bajtársi Közösségnek, a 100 éves jubileumi díszérmek és a csendőr érdemkeresztnek tulajdonosa. – Az MHBK „örökös tb. csoportvezetője, az MHBK 25. és 35. jubileumi emlékérmek, az MHBK koronás érdemkeresztjének és az Európai Frontharcos Szövetség Lovaskeresztjének tulajdonosa.

1962-ben megszervezte a pittsburghi „18. sz. Esze Tamás” cserkészcsapatot. Cserkészcsapattiszt. – A második Életmentő kitüntetését az USA-ban 1965-ben nyerte el.

A Szabadságharcos Világszövetség tagja és a pennsylvaniai csoport egyik megszervezője és két évig elnöke. – A Magyar Kézőművészek Világszövetségének és pennsylvaniai képviselője 15 évig. – 1982 óta a Fabriczy Kováts Obester Történelmi Társaság Kor-

mányzó Tanácsának tagja. Ugyancsak 1982 óta a Szabad Magyar Újságírók Szövetségének tagja és a Floridai Bajtársi Híradó szerkesztője és kiadója 1982 óta.

1963 március 23.-án hadi érdemei és kitüntetései alapján vitézzé avatva. – 1963-1974 vitézi hadnagy, 1974-1976 USA-beli vitézi székkapitány. A Vitézi Rend Érdemkeresztjének tulajdonosa.

1963 június 3.-án a Johannita Rend Úrmestere, lovaggá és a Rend tagjává kinevezve. 1988-ban megkapta a Johannita Lovagkeresztet.

1963. július 10.-én felvették a Szent László Társaság és Rend tagjai sorába. – 1965-ben a Szent László érdemkeresztet és 1970-ben a Szent László lovagkeresztet kapta meg. 1969-79 USA-beli széktartó. 1977 óta tb. törzsszéktartó és a Nagy Káptalan tagja.

Az Erdélyi Világszövetség becsületrendjének a „csillaggal” tulajdonosa. A Katonai és Ispotályos Szent Lázár Lovagrend lovagja, tengerentúli kancellárja és a Magyar Nagyperjelség heraldikusa és genealógusa.

8 lovagrend tagja és számos vezetőségi szerepet töltött be.

1957-től több, mint 250 kommunistaellenes előadást tartott amerikaiaknak s azonkívül magyarul és angolul írt ilyenfajta cikkeket az USA-beli újságokba.

1998 július 15.-én az USA Kormánytól megkapta a „hidegháborús” emlékérmét (Cold War Commemoration Medal 1946-1989).

Az 1955-ös években két dokumentum film készült Magyarországon. Az egyiket Tölgyesi Ágnes rendezte: „A m. kir. Csendőrség”, a másikat pedig Sziki Károly színművész és rendező „56 Te Csillag”. Mindkettőben szerepel.

Az elsőben mint volt csendőrtiszt, míg a másodikban mint 56-os.

Hadi érdemei és kitüntetései alapján 1963 március 23.-án vitézzé avatva. 1963-74-ig vitézi hadnagy USA Kelet, 1974-76-ig vitézi székkapitány az USA területén. A Vitézi Érdemkereszt tulajdonosa.

A Johannita Rend Úrmestere Károly-Vilmos porosz kir. herceg felvette a Johannita Lovagrendbe 1963. január 30.-án. 1998-ban megkapta a Johannita Lovagkeresztet.

1963. július 10.-én felvéve a Souverain Szent László Rendbe. 1969-79-ig USA-beli széktartó, majd tb. törzsszéktartó és a Nagy Káptalan tagja, a Rend heraldikusa és genealógusa.

A Katonai és Ispotályos Szent Lázár Rend joglovagja, tengeren túli kancellárja és a Magyar Nagyperjelség heraldikusa és genealógusa.

Az MHBK tb. „örökös” csoportvezetője. Az MHBK Koronás Érdemkeresztjének, az ezüst és bronz emlékérmeknek tulajdonosa, és az Európai Frontharcos Szövetség Lovagkeresztjének tulajdonosa.

Az MKCsBK központi vezetője 1973-1983-ig. A Csendőrség 100 éves és a 25. éves érmek, a Csendőr Érdemkeresztnek és a „Hőscinkért” emlékérm tulajdonosa.

A Fabriczy Kováts Mihály Obester Kormányzó Tanácsának tagja, és

a pápai „Blessing Medál” ezüst fokozatának tulajdonosa.

A Szemere Bertalan Történelmi Társaság tagja és a Szemere Bertalan Érdemkereszt tulajdonosa.

Az Erdélyi VSZ Becsületrendjének a „csillaggal” tulajdonosa.

Nyolc lovagrend tagja és sokban vezetéségi szerepet is töltött be.

Az USA Kormánytól megkapta a (Hidegháborús emlékérmét (Cold War Commemoration Medal, 1941-1989).

A sarasotai Magyar Keresztény Egyház gondnoka 1994 óta. A sarasotai Kossuth Klub alelnöke 15 éven keresztül.

Képeit kiállította: Miskolc, Sátoraliújhelyen és Sárospatakon. A sárospataki Vármúzeumban van két díjnyertes képe. „Tanyahajó a Bodrogon” és „Erdői favágó”.

Az USA-ban kiállított: Pittsburgh, Butler, Youngstown, Cleveland, Washington, Los Angeles és két ízben Sarasota, Floridában. Több képével nyert díjat. A Szabad Magyar Újságírók Szövetségének tagja (SzMUSz).

Képeit, szobrász munkáit mindig magyarul írta és írja alá.

Nevét nem változtatta meg az USA-ban. Mint a Tamáska név egyetlen ékezetéhez úgy ragaszkodik a kereszttségben kapott Endre-Zoltán nevezettséghez is.

„Büszke magyar vagyok én,
Keleten nőtt törzsöke fámnak”.
(Kölcsey)

His new life when he moved to the United States was a career as an artist and sculptor. In Hungary, art had been his hobby. He had earned a fine arts degree but had gone on to study law at Tisza University and then graduated from the Royal Hungarian military academy and mounted police officer's school.

Answering an ad in the Pittsburgh paper, Tamáska began a 15-year career as sculptor with Matthews and Co. He created the life size bas relief portrait of Roberto Clemente, now in the Baseball Hall of Fame. His 300-pound clay head of President Harry Truman turned into a two-ton bronze that was unveiled at the dedication of a power dam in Missouri. For the 25th anniversary of Queen Elizabeth's reign, he painted a portrait. A relief of Arnold Palmer by Tamáska was cast and put in a place of honor in a Pittsburgh golf club and in Palmer's birthplace at Latrobe, Pa.

Tamáska immortalized police and firemen who have died in action in an eight-foot memorial plaque of clay cast into bronze. He created a series of historical themes in relief including Washington and Lafayette for Bicentennial plates as well as the Cowper Madonna for a Mother's Day series of relief plates.

Tamáska has done more than 300 paintings. Landscapes and portraits are included among the watercolors, oils and pastels.

vitéz nemes Baranchi Tamáska Endre feleségével, Iliivel

Mintaoldal Tamáska Endre műveiből

Mautner Mimi, a New York-i Magyar Színház fő támogatója

Pál László, rádiós Bridgeport

Jelenet a Láthatatlan lobogó című előadásból (Szíki Károly)

Jelenet a Láthatatlan lobogó című előadásból (Szíki Károly, Cserey Erzsé)

Wass Albert az övéi között

Öröm és döbbenet minden találkozás a tengerentúli magyar közösségekkel. Öröm, mert még vannak, és felhőtlen, szárnyaló gondolatokkal emlékezünk az utolsó találkozások óráira. Ilyenkor megáll az idő. Mintha el sem váltunk volna egymástól. Döbbenet mégis minden szembesülés a valósággal: egyre fogynak ezek a kiváló közösségek, kiöregszenek legjobb egyesületeink. És nincs utánpótlás, a fiatalok szétszóródva, magányos farkasként próbálják meghódítani az Újvilágot.

Sokszor szoltam már arról, hogy, ha rájuk is, az elűzöttekre, katasztrofákra lenne annyi figyelem, mint - szívét melengetően - az elszakított területek magyarjaira, akkor reményteljesebb lenne a jövőfaggatásunk. Mert, ha egyetlen kormány is erényt faragna abból az egyszerű tényből, hogy 2-3 milliós nyugati magyarság nem szétszórtódott, hanem elterjedt, más jövőben gonolkodhatnánk. Komoly támpillérei lehetnének az anyaországnak. Talán lesz még ilyen idő! Most azonban az öröm hangján szeretnék szólni legutóbbi tengerentúli utamról, amikor Wass Albert-esteket találkoztam emigrációnk tartó oszlopaival négy állam hat városában.

Botrányosnak ígérkezett, végül mégis hatalmas közönség- és kritikai siker fogadta a New York-i Magyar Színházban a Láthatatlan lobogó című (Wass Albert műveiből és hazafias dalokból szerkesztett) színpadi játékunkat. Hetekkel a bemutatás előtt az anyaország egyes sajtóorgánumaiban fasisztának bélyegzett Wass Albertet hirtelen náciaként állították be New York-i médiumokban is, ezzel zavart keltettek a New York-i liberális körök egy részében. De csak egy részében! A teltházas előadás sikerét hallva talán már megbánták, akik távolmaradásukkal demonstráltak az összmagyarságért életét adó, nagy gondolkodó-alkotónk ellen. Köszönet Mautner Miminek, Róth Carolinak és a többieknek, hogy nemcsak támogatásukkal, de szereplésükkel is erősítették az egy és oszthatatlan emigráció hitét.

Fairfieldben az alapos szervezésnek köszönhetően hatalmas erővel robbant be a Fontalanság hitvallása című produkció. Lelkes magyarjaink a nagy zápor ellenére táblás házat várásoltak számunkra. Miután Poznan Béla tiszteletes úr megáldotta az estét és a főszerző, '56-os magyaro-

kért áldozatos munkát végző Lengyel Zsuzsa köszöntötte a művészeket, Egervári Gyulát kértük a pulpitushoz. Nem érkezünk ugyanis üres kézzel Fairfieldre sem. A Varga László Polgári Teátrum Vox Humana-díjban részesítette Egervári Gyulát, az emigrációban végzett több évtizedes nemzetszentesítő tevékenységéért. Ebben a közösségben többen is végeznek kimagasló, önzetlen munkát. Hosszú évtizedek óta fáradozik e területen Pál Róza, Pál László, Muzsi József és számos barátunk.

Gyönyörűre sikeredett a trentoni magyarokkal való találkozás is. Istentiszteletet és a magyar ebédet követően Uj László tiszteletes úr keresetlen szavakkal adta át a pódiumot. Itt, Trentonban már egybeolvad a tört nyelvű magyarság és Arany János kikristályosodott nyelvén szólók hada. Csak a könnyek csillogtak egyformán a szemek sarkában. A lélekemelő délután végén egy botra hajló úrhölgy megkapó rezignációval hosszú szövevű „mesét” mondott arról, hogy többször is volt szerencséje találkozni Wass Alberttel, hiszen az ő házukban gyűltek össze a Szépművés Céh tagjai. Szép útravaló volt ez a floridai utazás előtt.

Florida, Venice: másfélszázán várnak a vacsorával egybekötött műsoros este. Pedig néhány kilométerrel délebbre vonult el a Charley hurrikán. Ők mégis itt vannak. Elz elsősorban Bánkuty Géának és Ilonának köszönhető, akik nemcsak a vacsora költségét vállalva hívták össze a Sarasota környéki magyarokat, de Wass Albert fő szellemi örököseihez méltóan minden lehetőséget megragadtak, hogy az író-óriást rehabilitálják. Jó volt látni a sorokban v. Tamáska Endrét, Csizinszki Sándort, Juhász Öcsit és a Clevelandban emlékezetes irodalmi-népzene-táncos estek gazdáit, Csizsár Istvánt és családját. A terem megszüpült, mióta utoljára itt jártam. Kiváló tech-

nikával felszerelt színpadot emeltek. Kiváló Magyar Ház-igazgatók után, úgy tűnik, Zsigmond István megválasztásával ismét jó kezekbe került a kulturcentrum.

Bánkuty Géát szorosan öleli körbe az érdeklődők csoportja. Wass Albert rehabilitálásáról szól, arról, hogy milyen emlékhelyek és Wass Albert baráti körök létrehozásának terve szerepel az elkövetkező két év programjában. Fontosnak tartaná, hogy állítsanak fel '56-os emlékszobrot Floridában is. Izzik benne az elhatározás, mint mikor több tucat könyv, folyóirat kiadását támogatta a világ minden táján.

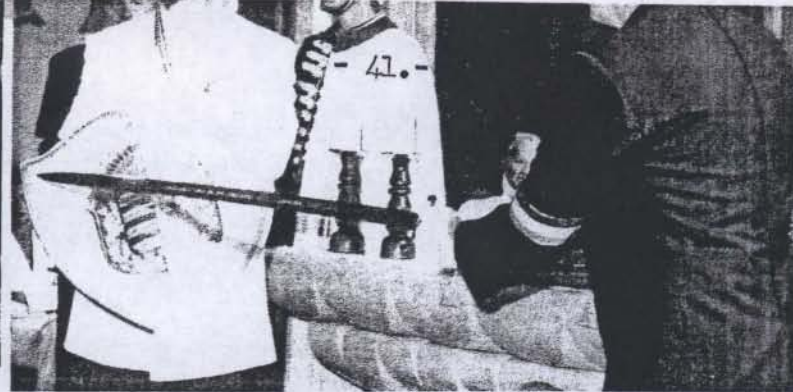
Másnap Bánkuty Géát és feleségét elkísértük McCallum republikánus szenátorjelölt fogadására. A képviselő egykor Wass Albert tanítványa volt, az ő indíttatására lépett politikai pályára.

Miamiban a hurrikán tombolása miatt csak napokkal később tarthattuk meg a tervezett Wass Albert-estet, a legelszántabb és legbátrabb érdeklődőknek, Berki Valéria lakásán. Sajnáltam, hogy a természeti katasztrófa miatt a kultúra egyik végvárának csak egy része találkozhatott a láthatatlan lobogó üzenetével. Florida keleti partján ugyanis mindig felizzik a hangulat. Több mint tíz éve ápolják itt, és adják tovább a lángot, ahogyan azt boldogult Léva Pálma útnak indította Bodor tiszteletes úr háza táján. Azóta is ég ez a láng, mert őrzik a Bodor-gyermekek, Tita és Dénes, Nagybozsoki Gábor és Barbara, a Berki család és még sokan.

Ezen az estén Wass Alberthez híven, átadtam azokat a köveket, melyeket a Gyimesből, a történelmi Magyarország határáról, valamint Déva várának falából és Solymárról hoztam, ahol a magyar koronát őrizték egykor. Hiszem, hogy ezek a kövek felépitik bennünk az összetartozás várát, amelyben összegyűjtjük Wass Albert minden örökségét és jelenthetjük örömmel: hazaérkezett.

Szíki Károly

Vitézavatás a Belvárosi Templomban

Egy szép, verőfényes kora őszi délelőttön tartotta a Vitézi Rend az idei vitézavatási ünnepségét. Bocskai-ruhás díszmagyarba és ünneplőbe öltözött emberek gyülekeztek Budapesten a Belvárosi Templom előtt, hogy részt vegyenek a jeles eseményen.

A zsúfolásig megtelt hatalmas templomban *v. Cseresznyés Pál* központi törzskapitány ismertette a vitézavatás

Gergely '56-os szabadságharcost avatta vitézzé, majd a forradalomban és szabadságharcban szintén részt vett, többi, még élő Pongrátz-testvért.

Amikor *v. Szatmári József* központi törzskapitány felolvasta *Pörzse Sándor* nevét, mint avatásra kerülő járuljon a főkapitány elé, a jelenlévők nagy tapsal fogadták az ismert televíziós személyiséget.

Az ünnepségen 140 vitéz tett fogadalmat, köztük *Gergely István* esperes, az erdélyi Csíksomlyó kegytemplomának plébánosa. Sajnos többen – a haza szolgálatában tett érdemeik elismeréseképpen – már csak posztumusz kaphatták meg a vitézi címet.

Vitéz *Gergely István* esperes, miután felszentelte a veszprémi és csíki törzskapitányságok zászlóit, beszédében idézte azt a történelmi időszakot, amikor veszni látszott a haza sorsa. A harcban megfáradt sereg újra erőre kapott, amikor felemelkedni látta a Boldogasszony Anyánkat ábrázoló zász-

lót, és ebben égi jelet látva, győzelemre viték a csatát.

Ma, amikor a magyar nemzet ismét harcát vívja megmaradásáért, anyanyelvének ápolásáért, hagyományainak, kultúrájának fennmaradásáért – Erdélyben az autonómiáért –, újra nagy szükség van a hitre, összefogásra.

A vitézzé avató ünnepség végén a résztvevők elénekelték a Himnuszt, a Székely Himnuszt, majd a tárogató hangjai mellett, a történelmi zászlók és a koronaőrök kíséretében a tengerészek méltóságteljes menete kivonult a templomból a Szent Korona másával. Őket követte a régi és újonnan felavatott vitézek sokasága, a vendégek és hozzátartozók.

A templom előtt újra a simogató napfény fogadta a templomból kilépőket, az újonnan avatott vitézek immár büszkén viték a vitézi jelvényt.

Fűrész L.
Ferenc

programját, majd a tárogató hangja kíséretében elénekelt *Boldogasszony Anyánk...* kezdetű ősi imádságunkat követően, a koronaőrök és a magyar történelmi zászlók díszkíséretében, tengerésztisztek hozták be a templomba a Szent Korona másolatát, és helyezték az oltárra. Majd azzal a karddal, amellyel Horthy Miklós kormányzó, a Vitézi Rend egykori főkapitánya is végezte az avatásokat, megkongatták a vitézi pajzsot és elkezdődött az ünnepség.

Vitéz *Hunyadi László*, a Vitézi Rend főkapitánya, ünnepi köszöntő beszédét követően, elsőként Pongrátz

A Floridai Bajtársi Híradó-ra 2004. évben adományt küldtek be: B.M.Á. \$ 20.00, v. G.Á. \$ 30.00, v.N.F.M. \$ 10.00 és v. D.Gy. 20.00 angol fontot . A nemes lelki adományokat a szerkesztő hálásan köszöni.

.....

F.B.H. jelen kettős száma 2004. december 13-án lett lezárva.

... ..

KELLEMES KARÁCSONYI ÜNNEPEKET
ÉS IGEN BOLDOG UJÉVET

kíván a szerkesztő

Peace on Earth

Peace
On
Earth

Col. V. B. Tamáska
4088 Redbird Cir. S
Sarasota, FL 34231

~ USA ~